

รายงานฉบับสมบูรณ์
การสำรวจติดตามประเมินผล
โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568
(ฉบับสมบูรณ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้)

เสนอ
กองทุนป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

โดย
ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำนำ

การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) จัดทำโดยศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการกับองค์กรศาสนาอิสลามและผู้นำศาสนาในการรณรงค์ป้องกันการทุจริต สร้างการรับรู้และสร้างความตระหนักแก่ประชาชนถึงพิษภัยของการทุจริต นำไปสู่การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการป้องกันการทุจริต ส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้นำศาสนาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการเป็นผู้รณรงค์เผยแพร่และบรรยายธรรมให้กับประชาชน รู้ถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤตินิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน ได้จัดทำคู่มือคุฏบะฮ์ (เทศนาธรรม) ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตสำหรับเทศนาสั่งสอนในการรณรงค์ป้องกันการทุจริตแก่ผู้มาละหมาดวันศุกร์ และ ส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรม (คุฏบะฮ์) ทางศาสนาอิสลามที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤตินิชอบไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ต่อไป

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
กันยายน ๒๕๖๘

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
บทที่ ๑	บทนำ	
	๑.๑ ที่มาและความสำคัญ	๖
	๑.๒ วัตถุประสงค์	๗
	๑.๓ วิธีดำเนินการ	๘
	๑.๔ กลุ่มตัวอย่าง	๙
	๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
	๑.๖ ระยะเวลาในการดำเนินการ	๑๐
	๑.๗ นิยามศัพท์	๑๐
บทที่ ๒	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
	๒.๑ เป้าหมายภายใต้แผนย่อยของแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้าน การทุจริตทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	๑๒ - ๑๔
	๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณบะฮ์วันศุกร์	๑๕ - ๑๘
	๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๘ - ๑๙
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการสำรวจ	
	๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ	๒๐
	๓.๒ ประชากรและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง	๒๑
	๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล	๒๒
	๓.๔ วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล	๒๒
	๓.๕ เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผล	๒๓
บทที่ ๔	ผลการสำรวจ	
	๔.๑ ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (แบบสอบถามชุดที่ ๑)	๒๔ - ๒๘
	๔.๒ ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับการทำแบบสอบถามติดตามประเมินผล โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาฯ (คุณบะฮ์ส่งเสริม การป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) (แบบสอบถามชุดที่ ๑)	๒๙ - ๓๕
	๔.๓ ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (แบบสอบถามชุดที่ ๑)	๓๖ - ๓๗
	๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (แบบสอบถาม ชุดที่ ๒)	๓๘ - ๔๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
บทที่ ๕	สรุปผลการสำรวจ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการสำรวจ	๕๐
	๕.๒ อภิปรายผล	๕๑
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๕๑ - ๕๒
บรรณานุกรม		๕๓
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก เครื่องมือการสำรวจ	๕๖ - ๖๑
	ภาคผนวก ข ภาพสนทนากลุ่ม	๖๒ - ๖๗
	ภาคผนวก ค คณะผู้จัดทำ	๖๘ - ๖๙

สารบัญตาราง

เรื่อง		หน้า
ตารางที่ ๔.๑	จำแนกตามเพศ	๒๔
ตารางที่ ๔.๒	จำแนกตามอายุ	๒๕
ตารางที่ ๔.๓	จำแนกตามระดับการศึกษา	๒๖
ตารางที่ ๔.๔	จำแนกตามสถานภาพการทำงาน	๒๗
ตารางที่ ๔.๕	จำแนกตามรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	๒๘
ตารางที่ ๔.๖	ผู้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ	๓๖

สารบัญกราฟ

เรื่อง		หน้า
กราฟที่ ๑	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	๒๔
กราฟที่ ๒	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	๒๕
กราฟที่ ๓	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา	๒๖
กราฟที่ ๔	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพการทำงาน	๒๗
กราฟที่ ๕	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	๒๘
กราฟที่ ๖	แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/การเข้าใจ/พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่	๓๔
กราฟที่ ๗	แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๒ การมีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๓๔
กราฟที่ ๘	แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๓๔
กราฟที่ ๙	แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๔ พฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๓๕
กราฟที่ ๑๐	แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๕ การเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๓๕
กราฟที่ ๑๑	แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๖ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๓๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ที่มาและความสำคัญ

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยนำหลักการและคำสอนทางศาสนามาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และศาสนามีข้อบังคับให้วันศุกร์เป็นวันที่รวมผู้ชายทุกคนที่เข้าหลักเกณฑ์ภาคศาสนา บังคับ ต้องไปละหมาดญุมอัต (ละหมาดรวม) ในวันศุกร์ที่มัสยิด สำหรับกิจกรรมของการละหมาดวันศุกร์ นั้น มีการอบรมสั่งสอน บรรยายธรรม ตามหลักคำสอนซึ่งผู้มีหน้าที่มอบหมายให้ (คอเต็บ) ส่งเสริมหลักการปฏิบัติให้ทุกคนทำความดี และ บังคับให้กระทำ และงดเว้นสิ่งที่ต้องห้ามในหลักการ และการกระทำใดๆ ที่ขัดต่อบทบัญญัติทางศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาไม่รับรองในการกระทำ ดังนั้น กิจกรรมที่ต้องกระทำสำหรับการละหมาดวันศุกร์ จะต้องมีการอบรมส่งเสริม ซึ่งเป็นหลักการที่ขาดไม่ได้ ในกระบวนการของการละหมาดญุมอัตในวันศุกร์

จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีมัสยิดในพื้นที่ที่จดทะเบียนกับกระทรวงมหาดไทย จำนวน ๒,๖๐๓ แห่ง ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา จำนวน ๔๑๘ แห่ง จังหวัด สตูล จำนวน ๒๔๓ แห่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน ๗๒๖ แห่ง จังหวัดยะลา จำนวน ๕๒๘ แห่ง และจังหวัดนราธิวาส จำนวน ๖๘๘ แห่ง และยังมีมัสยิดที่ยังไม่จดทะเบียนอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งสถิติข้อมูลเหล่านี้ถือว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนมัสยิดมากกว่าภาคอื่นๆของประเทศไทย ดังนั้น ในทุกวันศุกร์ จะมีคนมาละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิดเป็นจำนวนมาก โดยมีหลักเกณฑ์ที่ว่า ต้องมีผู้ร่วมละหมาด ไม่น้อยกว่า ๔๐ คน ซึ่งคุฎบะฮ์ (เทศนาธรรม) เป็นการตักเตือนสิ่งที่ไม่ควรทำ และการเสนอแนะในสิ่งที่หาความคิดเห็นร่วมกันในชุมชน การส่งเสริมในสิ่งที่ควรกระทำ การกระทำการจิตอาสา ตามที่บทบัญญัติของหลักการศาสนารับรอง

เหตุการณ์และปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสำคัญ และเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของมนุษย์ การศึกษา ภัยอันตรายที่อาจเกิดแก่ชีวิต และทรัพย์สินปัจจัยดังกล่าว เป็นผลอันเนื่องมาจากรัฐเจ้าหน้าที่ของรัฐมีพฤติกรรมที่มีความละเมิดเพิกเฉยต่อการกระทำกิจการใดของรัฐ ที่มีการใช้งบประมาณมาก ดังนั้น รัฐมีความเสี่ยงสูงที่ต้องสูญเสียงบประมาณแผ่นดินอันเนื่องมาจากการทุจริตคอร์รัปชันปีละหลายพันล้านบาท โดยเฉพาะหน่วยงานในภาครัฐที่บริหารงานโดยใช้งบประมาณแผ่นดินที่ยังมีการทุจริตคอร์รัปชัน หน่วยที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการรณรงค์ในการปราบปรามป้องกัน และสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อให้ตระหนักถึงการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งนอกจากหน่วยงานภาครัฐจะดำเนินด้วยตนเองแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรศาสนาอิสลาม เช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๕ จังหวัด รวมทั้งมัสยิดในพื้นที่

จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม มีบัญญัติไว้ เกี่ยวกับการห้ามมิให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน หากผู้ใดกระทำถือว่าเป็นบาป และต้องได้รับโทษ การที่ศาสนาอิสลามกำหนดให้ผู้ชายทุกคนที่เข้าหลักเกณฑ์ตามศาสนาบังคับ ต้องไปละหมาดวันศุกร์ถือเป็นจุดแข็ง คือเมื่อมาละหมาดวันศุกร์ ต้องฟังการเทศนาสั่งสอนด้วยคำสอนทางศาสนาอิสลามทุกครั้งที่มีการละหมาดวันศุกร์ ดังนั้น การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรทางศาสนาอิสลามให้รณรงค์ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงถือเป็นการดำเนินการตรงกลุ่มเป้าหมายและที่สำคัญเป็นการนำหลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงานซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ต้องดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๖๓ กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖- ๒๕๗๐) แผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ กำหนดให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตของประชาชน รวมทั้งสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้ทุกภาคส่วนมีความตื่นตัว มีพฤติกรรมละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบโดยประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ ๘๐ ของประชาชนในพื้นที่ซึ่งผู้ที่เข้ามาปฏิบัติศาสนกิจในทุกวันศุกร์จะประกอบด้วยประชาชนจากทุกภาคส่วนทั้งจากหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป ทุกสาขาอาชีพ ที่นับถือศาสนาอิสลาม ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ พิจารณาเห็นว่าการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรศาสนาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติศาสนกิจในมัสยิดประจำทุกวันศุกร์จะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างให้ประชาชนได้มีความตระหนัก มีพฤติกรรมและค่านิยมที่ไม่ส่งเสริมและไม่สนับสนุนให้เกิดการทุจริตในพื้นที่ในทุกรูปแบบ

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อบูรณาการกับองค์กรศาสนาอิสลามและผู้นำศาสนาในการรณรงค์ป้องกันการทุจริต
- ๒ เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความตระหนักแก่ประชาชนถึงพิษภัยของการทุจริตนำไปสู่การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการป้องกันการทุจริต
๓. เพื่อส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้นำศาสนาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการเป็นผู้รณรงค์เผยแพร่และบรรยายธรรมให้กับประชาชน รู้ถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน
- ๔ เพื่อจัดทำคู่มือคุณบะฮ์ (เทศนาธรรม) ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตสำหรับเทศนาสั่งสอนในการรณรงค์ป้องกันการทุจริตแก่ผู้มาละหมาดวันศุกร์
๕. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรม (คุณบะฮ์) ทางศาสนาอิสลามที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๑.๓ วิธีดำเนินการ

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต จัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณดังกล่าวและได้ดำเนินการ ดังนี้

๑.๓.๑ ประชุมพิจารณาร่างจัดทำเนื้อหาการจัดทำคู่มือ ครั้งที่ ๑

๑.๓.๒ ประชุมพิจารณาร่างจัดทำเนื้อหาการจัดทำคู่มือ ครั้งที่ ๒

๑.๓.๓ ผลิตรายการและตีพิมพ์คู่มือคู่มือส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๓.๔ ส่งมอบคู่มือคู่มือส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ เทพา นาหวี และสะบ้าย้อย) จำนวน ๒,๖๐๓ เล่ม

๑.๓.๕ ได้จัดทำแบบสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คู่มือส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นการสำรวจทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑.๓.๕.๑ การสำรวจเชิงปริมาณและผสมผสานเชิงคุณภาพ โดยทำการสำรวจออนไลน์ผ่านระบบ Google Form เป็นการสำรวจระดับความคิดเห็น โดยแบบสำรวจติดตามประเมินผลแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบ ประกอบด้วย ๕ หัวข้อ ดังนี้

๑. เพศ

๒. อายุ

๓. ระดับการศึกษา

๔. สถานภาพการทำงาน

๕. รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ ๒ การทำแบบสำรวจ คำถามเกี่ยวกับคู่มือส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ๖ ด้าน ได้แก่

ด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคู่มือไปใช้ประโยชน์/การเข้าใจ/พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่

ด้านที่ ๒ การมีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๔ พฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๕ การเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๖ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตและ
ประพฤตินิชอบ

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๑.๓.๕.๒ การสำรวจเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุณบะฮ์
วันศุกร์ผสมผสานระหว่างวิธีการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
โดยการบันทึกข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน ๓๐ คน มีประเด็น
สัมภาษณ์การประเมินผลโครงการ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑. ประเด็นการนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์
 ๒. ประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับการนำคุณบะฮ์ไปเผยแพร่
 ๓. ประเด็นความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของคุณบะฮ์
 ๔. ประเด็นการตอบสนองต่อการรับฟังคุณบะฮ์ และการมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง
 ๕. ประเด็นการมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่ในการป้องกันการทุจริต
- โดยการนำคุณบะฮ์ไปเผยแพร่ หรือเชิญผู้อ่านคุณบะฮ์เผยแพร่ในสถานศึกษา หรือที่ประชุมในวาระต่างๆ

๑.๔ กลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๑ กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อสอบถามความคิดเห็นในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้
(จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล) ประกอบด้วย ๑. ผู้นำศาสนา จำนวน ๒,๖๐๓ มัสยิดๆ
ละ ๑ คน และ ๒. ประชาชนในเขตบริการของมัสยิด จำนวน ๒,๖๐๓ มัสยิดๆละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น
๒๘,๖๓๓ คน

๑.๔.๒ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย
๑) ประธานหรือผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดละ ๑ คน
๒) ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นจังหวัดละ ๑ คน ๓) ประธานอิหม่ามระดับอำเภอจังหวัดละ ๑ คน
๔) ข้าราชการในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน ๕) เยาวชนในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน และ ๖) ประชาชน
จังหวัดละ ๑ คน

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. หน่วยงานภาครัฐมีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรศาสนาในการส่งเสริมรณรงค์
ป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบ

๒. มัสยิดมีคู่มือคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต ที่เป็นคำสอนทางศาสนาใช้สำหรับ
เทศนาสั่งสอนในการรณรงค์ป้องกันการทุจริตแก่ผู้มาละหมาดวันศุกร์

๓. หน่วยงานภาครัฐมีการบูรณาการการมีส่วนร่วมกับองค์กรศาสนาอิสลามและผู้นำศาสนา
ในการรณรงค์ป้องกันการทุจริต

๔. ประชาชนได้รับรู้ และตระหนักถึงโทษของการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งในหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย และกฎหมายอิสลาม และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการป้องกันการทุจริต

๑.๖ ระยะเวลาในการดำเนินการ

๑. ดำเนินการจัดทำคู่มือคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๑๐ มีนาคม - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

๒. ระยะเวลาในการสำรวจออนไลน์ผ่านระบบ Google Form ระหว่างวันที่ ๑ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๘ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ระหว่างวันที่ ๗ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๘

๑.๗ นิยามศัพท์

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย (จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย)

คุณบะฮ์ หมายถึง การเทศนา, การอบรม หรือการให้ความรู้ที่ถูกเจาะจงเฉพาะในวันศุกร์เท่านั้นโดยแสดงการเทศนาก่อนจะละหมาดวันศุกร์ด้วยระยะเวลาที่พอเหมาะไม่มากและก็น้อยเกินไป

อิหม่าม หมายถึง ผู้นำศาสนาอิสลามประจำมัสยิด และเป็นประธานกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

คอเต็บ หมายถึงผู้แสดงธรรมประจำมัสยิดแก่สัปบุรุษ โดยช่วยแบ่งเบาภาระของอิหม่ามในการแสดงคุณบะฮ์วันศุกร์และในโอกาสอื่นๆเท่านั้น

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (ฉบับร่างส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ เป้าหมายภายใต้แผนย่อยของแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณบะฮ์วันศุกร์
- ๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ เป้าหมายภายใต้แผนย่อยของแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

๒.๑.๑ แผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วยเป้าหมายสำคัญ ๒ เป้าหมาย และตัวชี้วัดจำนวน ๗ ตัวชี้วัด ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ ประชาชนมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต มุ่งหวังให้ประชาชนและสังคม ตื่นตัวและตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตที่มีต่อประเทศ มีการแสดงออกซึ่งการต่อต้านการทุจริตทั้งในชีวิตประจำวัน และการแสดงออกผ่านสื่อต่างๆ ประชาชนในแต่ละช่วงวัยได้รับกระบวนการกล่อมเกลากว่าความทุจริต ถือเป็นพฤติกรรมที่นอกจากจะผิดกฎหมายและทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศแล้ว ยังเป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้รับ การยอมรับทางสังคม มีการหล่อหลอมค่านิยมและวัฒนธรรมทางสังคมเพื่อให้ประชาชนไม่กระทำการทุจริต มีความละเอียดต่อการกระทำผิด ไม่เพิกเฉยหรืออดทนต่อการทุจริต เพื่อสร้างสังคมที่มีพฤติกรรมร่วมต้านการทุจริต ประชาชนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เห็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าการช่วยเหลือพวกพ้องในการทำ ผิดกฎหมาย หรือการสร้างความสำเร็จในชีวิตด้วยความซื่อสัตย์และความเพียรมากกว่า การได้รับทรัพย์สินจากการทุจริตหรือ การคดโกง สังคมไทยเชิดชูบุคคลต้นแบบที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และทำความดี ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง แจ้งเหตุหรือเบาะแสการทุจริต ซื่อสัตย์เสียสละทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ตลอดจนการตรวจสอบรัฐบาลและนักการเมืองในการดำเนินการ ตามเจตจำนงทางการเมืองเพื่อเป็นแรงกดดันให้รัฐบาลต้องบริหารประเทศอย่างสุจริตและโปร่งใส โดยกระบวนการนโยบายของรัฐบาลไม่สามารถเป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยจะมีกลไกการตรวจสอบการดำเนินนโยบายของรัฐที่เข้มข้นมากขึ้น

ตัวชี้วัดที่ ๑.๑ สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตต่อเด็กและ เยาวชนคนไทยทั้งหมด กลุ่มเป้าหมายในการประเมิน คือ เด็กและเยาวชนไทยในช่วงอายุ ๑๒ - ๒๔ ปี ที่อยู่ในระบบ การศึกษาปกติ การศึกษานอกระบบ และไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมาย สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตต่อเด็กและเยาวชนไทยทั้งหมด ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ ๘๐

ปี ๒๕๖๗ สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ ๘๒

ปี ๒๕๖๘ สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ ๘๔

ปี ๒๕๖๙ สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ ๘๖

ปี ๒๕๗๐ สัดส่วนเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ ๘๘

ตัวชี้วัดที่ ๑.๒ สัดส่วนประชาชนที่มีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรม ในการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ต่อประชาชนทั้งหมด กลุ่มเป้าหมายในการประเมิน คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๒๕ ปี ขึ้นไป โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมาย สัดส่วนประชาชนมีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและ พฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อประชาชนทั้งหมด ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ สัดส่วนประชาชนมีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรม ในการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ร้อยละ ๘๐

ปี ๒๕๖๗ สัดส่วนประชาชนมีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรม ในการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ร้อยละ ๘๒

ปี ๒๕๖๘ สัดส่วนประชาชนมีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรม ในการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ร้อยละ ๘๔

ปี ๒๕๖๙ สัดส่วนประชาชนมีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรม ในการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ร้อยละ ๘๖

ปี ๒๕๗๐ สัดส่วนประชาชนมีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรม ในการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ร้อยละ ๘๘

ตัวชี้วัดที่ ๑.๓ สัดส่วนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐต่อหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงาน ภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐที่มุ่งพัฒนา ระบบราชการไทยในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการมุ่งจับผิดเปรียบเสมือนเครื่องมือตรวจสอบสุขภาพองค์กรประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศได้รับทราบถึงสถานะและปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร ผลการประเมินที่ได้จะเป็นข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพทั้งในการปฏิบัติงาน การให้บริการที่สามารถอำนวยความสะดวกและตอบสนอง

ต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้ง การประเมิน ITA ยังเป็นเครื่องมือในการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานภาครัฐเพื่อให้ทราบถึงช่องว่างของความไม่เป็นธรรมและความด้อยประสิทธิภาพ สำหรับนำไปจัดทำแนวทางมาตรการต่างๆ ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการไทยต่อไป โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมายสัดส่วน หน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ เกณฑ์ ๘๕ คะแนนขึ้นไป ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ สัดส่วนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐๐

ปี ๒๕๖๗ สัดส่วนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐๐

ปี ๒๕๖๘ สัดส่วนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐๐

ปี ๒๕๖๙ สัดส่วนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐๐

ปี ๒๕๗๐ สัดส่วนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐๐

เป้าหมายที่ ๒ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบลดลง เพื่อพัฒนากระบวนการและรูปแบบของ การป้องกันการทุจริตให้เท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต สามารถระงับยับยั้งการทุจริตได้อย่างเท่าทันไม่ก่อให้เกิด ความเสียหายต่อประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนากลไกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน และสื่อมวลชน สอดส่องเฝ้าระวัง ให้ข้อมูลและร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐ และกำหนดมาตรการให้หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วน ดำเนินงานอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ ต้องกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดกรณีทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและรวดเร็ว เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตเชิงรุกและสามารถช่วยลดจำนวนคดีทุจริตลงได้

ตัวชี้วัดที่ ๒.๑ คดีทุจริตในภาพรวมลดลง ประเมินจากจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนในคดีทุจริต ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในชั้นตรวจรับคำกล่าวหา และเป็นเรื่องที่เกิดเหตุในปีงบประมาณนั้นๆ ลดลง เมื่อเทียบกับปีสุดท้ายของแผนก่อนหน้า โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมายคดีทุจริตในภาพรวมลดลง ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ คดีทุจริตในภาพรวมลดลงร้อยละ ๑๐

ปี ๒๕๖๗ คดีทุจริตในภาพรวมลดลงร้อยละ ๒๐

ปี ๒๕๖๘ คดีทุจริตในภาพรวมลดลงร้อยละ ๓๐

ปี ๒๕๖๙ คดีทุจริตในภาพรวมลดลงร้อยละ ๔๐

ปี ๒๕๗๐ คดีทุจริตในภาพรวมลดลงร้อยละ ๕๐

ตัวชี้วัดที่ ๒.๒ คดีทุจริตรายหน่วยงานลดลง แบ่งเป็น ๒ ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ ๒.๒.๑ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลง

ประเมินจากจำนวนข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ในชั้นไต่สวน ในปีงบประมาณปัจจุบัน และเป็นเรื่องที่ เกิดเหตุในปีงบประมาณปัจจุบัน รวมกับ จำนวนเรื่องที่ผู้บังคับบัญชา มีคำสั่งแต่งตั้งให้สอบสวนทางวินัยตามมาตรา ๑๓๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ลดลงเมื่อเทียบกับ ปีสุดท้ายของแผนก่อนหน้า โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมายข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่ เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลง ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลงร้อยละ ๑๐

ปี ๒๕๖๗ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลงร้อยละ ๒๐

ปี ๒๕๖๘ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลงร้อยละ ๓๐

ปี ๒๕๖๙ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลงร้อยละ ๔๐

ปี ๒๕๗๐ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องวินัย (ทุจริต) ลดลงร้อยละ ๕๐

ตัวชี้วัดที่ ๒.๒.๒ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่กล่าวกระทำการทุจริต

ลดลง ประเมินจากจำนวนข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกข่มขู่เรื่องอาญา (ทุจริต) ในชั้นไต่สวน ในปีงบประมาณปัจจุบัน และเป็นเรื่องที่ เกิดเหตุในปีงบประมาณปัจจุบันลดลงเมื่อเทียบกับปีสุดท้ายของแผนก่อนหน้า โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมายข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่ ว่ากระทำการทุจริตลดลง ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่กล่าวกระทำการทุจริต ลดลงร้อยละ ๑๐

ปี ๒๕๖๗ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่กล่าวกระทำการทุจริต ลดลงร้อยละ ๒๐

ปี ๒๕๖๘ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่กล่าวกระทำการทุจริต ลดลงร้อยละ ๓๐

ปี ๒๕๖๙ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่กล่าวกระทำการทุจริต ลดลงร้อยละ ๔๐

ปี ๒๕๗๐ ข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกข่มขู่กล่าวกระทำการทุจริต ลดลงร้อยละ ๕๐

ตัวชี้วัดที่ ๒.๓ คดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองลดลง ประเมินจากจำนวน เรื่องกล่าวหาข้อร้องเรียนคดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นตรวจรับ คำกล่าวหา และเป็นเรื่องที่ เกิดเหตุในปีนั้นๆ ลดลง เมื่อเทียบกับปีสุดท้ายของแผนก่อนหน้า โดยในปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กำหนดค่าเป้าหมายคดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองลดลง ดังนี้

ปี ๒๕๖๖ คดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลดลงร้อยละ ๒๕

ปี ๒๕๖๗ คดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลดลงร้อยละ ๓๕

ปี ๒๕๖๘ คดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลดลงร้อยละ ๔๐

ปี ๒๕๖๙ คดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลดลงร้อยละ ๔๕

ปี ๒๕๗๐ คดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลดลงร้อยละ ๕๐

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุฏบะฮ์วันศุกร์

จากงานวิทยานิพนธ์ของธารินี ธาดาดุสิตา “กระบวนการสื่อสารผ่านคุฏบะฮ์วันศุกร์ของชาวไทยมุสลิม” พบว่าคุฏบะฮ์วันศุกร์มีกระบวนการสื่อสารสำคัญดังนี้

“ คุฏบะฮ์ “ หมายถึง การเทศนา, การอบรม หรือการให้ความรู้ที่ถูกเจาะจงเฉพาะในวันศุกร์เท่านั้น โดยแสดงการเทศนา ก่อนจะละหมาดวันศุกร์ด้วยระยะเวลาที่พอเหมาะไม่มากและก็น้อยเกินไป แต่สุนนะฮ์ของท่านรَسُولุลลอฮ์ (ศาสนทูตของอัลลอฮ์) จะคุฏบะฮ์สั้นแต่มีละหมาดวันศุกร์นาน ฉะนั้น การคุฏบะฮ์จึงเป็นการสอน หรือการเทศนาเกี่ยวกับคำสอนของอิสลาม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอิสลามให้มาก และถูกต้อง, กระตุ้นจิตวิญญาณแห่งอิมาน (การศรัทธา) และ เพื่อทำให้เกิดความยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์สำหรับพี่น้องมุสลิมที่มาพร้อมละหมาดวันศุกร์ อีกทั้งคุฏบะฮ์ยังเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการละหมาดวันศุกร์ กล่าวคือถ้าไม่มีการคุฏบะฮ์แล้วไซ้การละหมาดวันศุกร์ถือว่าใช้ไม่ได้ (มูริด ทิมะเสน)

การเดินทางไปละหมาดวันศุกร์เป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่อัลลอฮ์ทรงประทานแก่มุสลิม และเป็นวันที่บรรดาผู้ศรัทธาควรจะมีความรู้สึกรื่นเริงยินดี เนื่องจากมีโอกาสดังที่ได้ไปร่วมละหมาดกับผู้ศรัทธาคนอื่นๆ

การละหมาดวันศุกร์เป็นหน้าที่สำคัญสำหรับมุสลิมชายทุกคนที่บรรลุนิติภาวะที่สามารถไปร่วมละหมาดได้และจะต้องไม่ขาดละหมาดวันศุกร์ เว้นเสียแต่ว่ามีเหตุผลจำเป็นจริงๆ การละหมาดวันศุกร์เป็นการทดแทนการละหมาดประจำตอนบ่าย ที่สำคัญก็คือ การละหมาดวันศุกร์อย่างถูกต้องสมบูรณ์เป็นการชดเชยบาป บางอย่างมันจะชดเชยบาปเล็กๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการละหมาดวันศุกร์ที่แล้ว จนถึงละหมาดวันศุกร์ครั้งหลังสุด การละหมาดวันศุกร์มีความสำคัญแต่ไหนนั้นจะเห็นได้จากการที่ท่านนบีฯ เคยถึงกับขู่ว่าจะเผาบ้านของคนที่ไม่ไปละหมาดวันศุกร์ นอกจากนี้แล้ว อัลลอฮ์จะทรงปิดหัวใจของบรรดาผู้ที่มีเจตนาหลีกเลี่ยงการละหมาดวันศุกร์และหัวใจของคนที่ไม่ละหมาดวันศุกร์สามครั้งต่อเนื่องกันโดยไม่มีเหตุผลสมควร

สำหรับผู้หญิง เด็ก คนเดินทางและคนป่วยไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมละหมาดวันศุกร์ การเดินทางในวันศุกร์เป็นที่อนุญาตแก่ผู้เดินทางควรจะเริ่มต้นการเดินทางก่อนเวลาประกาศ (อะซาน) ให้ไปมาซวันศุกร์ เว้นเสียแต่จะมีความจำเป็นจริงๆ ผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณที่ตั้งของมัสยิดจะต้องไปมาซวันศุกร์ถ้าหากว่ามีความสามารถ แต่ถ้าหากอากาศและสภาพแวดล้อมไม่ดี การละหมาดวันศุกร์อาจถูกยกเลิก็ได้

การไปร่วมละหมาดวันศุกร์แต่เนิ่นๆ นั้น มีผลบุญอันยิ่งใหญ่เป็นสิ่งตอบแทน กล่าวคือ การออกไปละหมาดวันศุกร์แต่เนิ่นๆ ทำให้ผู้นั้นได้รับผลบุญตอบแทนในการรอคอยการละหมาด การนั่งรำลึกถึงอัลลอฮ์ การละหมาดสุนนะห์ในระหว่างเวลานั้น อบูอุมามะฮ์ได้เล่าว่าท่านนบีได้กล่าวว่า “มลาอิกะฮ์จะมานั่งที่หน้าประตูมัสยิดโดยมีแผ่นบันทึกไว้คอยบันทึกคนที่เข้ามายังมัสยิด เมื่ออิหม่ามปรากฏตัวแผ่นบันทึกนั้นก็จะถูกม้วน” เมื่ออบูอุมามะฮ์ถูกถามว่า “คนที่มาหลังจากอิหม่ามจะยังได้ละหมาดวันศุกร์หรือไม่” เขาตอบว่า “ได้แน่นอน แต่เขาไม่ได้อยู่ในหมู่ผู้ที่ถูกบันทึกไว้เหมือนคนที่มาเร็ว” (อะหมัดและอิกฺฎะาะบะรอนี)

สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่แสดงคุฏบะฮ์วันศุกร์ได้แก่ อิหม่ามหรือคอเต็บ ซึ่งเป็นผู้นำในศาสนาอิสลาม อิหม่ามหรือคอเต็บต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์อัลกุรอาน หะดีษ และสุนนะห์ต่างๆของท่านนบีมุฮัมมัด นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรม ปราศจากบาปใหญ่ต่างๆ เช่น ดื่มสุรา ผิดประเวณี เป็นต้น โดยในการขึ้นแสดงคุฏบะฮ์ในแต่ละมัสยิดนั้น ต้องเป็นอิหม่ามหรือคอเต็บของมัสยิดนั้นเท่านั้น นอกเสียจากว่าอิหม่ามหรือคอเต็บมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวให้กับผู้อื่นโดยอิหม่ามและคอเต็บต้องมีการศึกษาหาความรู้ เพื่อนำมาบรรยายในวันศุกร์ ซึ่งต้องสอดคล้องกับสถานการณ์และไม่ควรพูดเรื่องเดิมซ้ำๆในทุกวันศุกร์

ขั้นตอนการแสดงคุฏบะฮ์วันศุกร์

๑. เมื่อถึงเวลาที่กำหนดและเห็นว่าผู้ประกอบพิธีในวันศุกร์มาทำพิธีครบจำนวนที่จะประกอบพิธีได้ ผู้แสดงคุฏบะฮ์วันศุกร์ หรือคอเต็บก็ยืนขึ้นบนมิมบร

๒. คอเต็บหันหน้าไปทางผู้ฟังและกล่าวให้สลาม อันเป็นการทักทายตามวัฒนธรรมอิสลาม ดังมีหะดีษเล่าจากยาบิร ได้กล่าวว่า ปรากฏว่าท่านนบีมุฮัมมัด เมื่อขึ้นบนมิมบรได้กล่าวสลาม (รายงานโดยอิบนุญะฮและซาฟอี) และหะดีษหนึ่งว่า “เมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ขึ้นสู่มิมบรในวันศุกร์ ท่านหันหน้าไปทางประชาชนและท่านกล่าวว่า “อัสสลามมุอะลยฺกุม”

๓. คอเต็บนั่งลงบนมิมบร

๔. ผู้ทำหน้าที่อาซานที่เรียกว่า มุอฺซซิน หรือบิหลัน ทำการอาซานหรือปาวประกาศให้ผู้คนทราบว่าเข้าสู่เวลาประกอบพิธีแล้ว

๕. คอเต็บยืนขึ้นบนมิมบร พร้อมจับไม้เท้าด้วยมือขวา (กรณีไม่จับไม้เท้าขณะแสดงคุฏบะฮ์ก็ไม่ผิดกฎคุฏบะฮ์ แต่อย่างไร) ส่วนมือซ้ายอาจจะถือแผ่นกระดาษที่จดประเด็นสำคัญของคุฏบะฮ์ที่จะนำเสนอ หรือถือหนังสือบทคุฏบะฮ์ไว้ในมือ เพื่อใช้อ่านหรือเหลือบดู ขณะแสดงคุฏบะฮ์หรืออาจวางลงข้างๆ มิมบรก็ได้ ผู้แสดงคุฏบะฮ์ที่ทรงความรู้และเชี่ยวชาญจะไม่ดูบทขณะนำเสนอ

๖. ยืนแสดงหรือนำเสนอคุฏบะฮ์บนมิมบรครั้งแรก

๗. นั่งลงบนมิมบรชั่วคราว เมื่อจบคุฏบะฮ์แรก

๘. คอเต็บลุกขึ้นยืนบนมิมบร เพื่อนำเสนอคุฏบะฮ์ในรอบที่ ๒ ต่อจนจบแล้วเดินลงจาก

มิมบร

๙. มีการอิกอมะฮฺ คือการกล่าวเพื่อบอกให้ทราบว่าการละหมาดกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว เพื่อให้ผู้จะละหมาดเตรียมตัวให้พร้อม

๑๐. เริ่มละหมาดวันศุกร์หรือละหมาดญุมอะฮฺร่วมกัน ซึ่งถ้าจะให้ดีที่สุดผู้ที่เป็นคนคอยเต็บแสดงคุณบะฮฺ จะต้องเป็นอิหม่ามนำพิธีละหมาดด้วยบทบาทของคุณบะฮฺวันศุกร์

บทบาทของคุณบะฮฺวันศุกร์

จากงานวิจัยของโซรยา จามจุรี เกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทของคุณบะฮฺวันศุกร์ พบว่าคุณบะฮฺวันศุกร์มีบทบาทสำคัญ ดังนี้

๑. บทบาทในการตักเตือน อบรมสั่งสอนนับว่าเป็นบทบาทหลักพื้นฐานของคุณบะฮฺวันศุกร์ และเป็นเป้าหมายหลักของผู้แสดงคุณบะฮฺวันศุกร์ที่ต้องการให้คุณบะฮฺเป็นสื่อหรือช่องทางในการตักเตือน อบรมสั่งสอนผู้ฟังเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลาม เพื่อให้ผู้ฟังนำไปประพฤติปฏิบัติ ตามหลักธรรมคำสอนหรือหลักการศาสนาที่ถูกนำมาตักเตือน อบรมสั่งสอนผู้ฟังได้นำเสนอรายละเอียดมาแล้วในเนื้อหาคุณบะฮฺประเภทต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นคำสอนหลักธรรมใกล้ชิดเกี่ยวกับข้อปฏิบัติ ข้อมห้ามทางศาสนาตลอดจนแนวคิดหลักศรัทธาความเชื่อที่ผู้ฟังจำเป็นต้องทราบและตระหนัก เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๒. บทบาทในการทบทวนใคร่ครวญชีวิตคุณบะฮฺที่เน้นย้ำให้ผู้ฟังรับสำนึกผิดต่อพระเจ้า (เตาบัต) ในบาปหรือความผิดพลาดที่ได้กระทำมาในชีวิต พร้อมกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีตามครรลองของศาสนา มิประพฤติดื้อซ้ำอีกทำให้ผู้ฟังต้องหันมาทบทวนใคร่ครวญสำรวจชีวิตตนเองว่าได้กระทำบาปสาหัสสากรรจ์ใดมาบ้าง อันจะนำสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองต่อไป

๓. บทบาทในการเผยแผ่ศาสนาและให้การศึกษาเนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏในคุณบะฮฺวันศุกร์ ล้วนเป็นหลักการศาสนา ดังนั้นการแสดงคุณบะฮฺวันศุกร์จึงถือเป็นการเผยแผ่ศาสนาของผู้นำศาสนา คือ อิหม่าม หรือคอยเต็บ หรือผู้ทราบความรู้คนอื่นๆ เพื่อให้ผู้รับฟังมีความรู้ความเข้าใจในหลักการศาสนาอิสลามอย่างถูกต้องพร้อมๆ กันนี้ยังเป็นการสืบทอดศาสนาให้สามารถดำรงอยู่สืบไปในสังคม

๔. บทบาทในการสร้างเอกภาพในชุมชนปัจจุบันชุมชนมุสลิมยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้คนในชุมชน ทั้งด้านแนวคิดและหลักการปฏิบัติทางศาสนาอยู่บ้างคุณบะฮฺเข้าไปมีบทบาทสร้างการประนีประนอมปรองดองกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชนให้หันมารักใคร่สามัคคี โดยยึดหลักการทางศาสนาที่กำชับให้รักใคร่ซึ่งกันและกันดังพี่น้อง และพยายามสะท้อนให้เห็นคำว่าความคิดเห็นที่แตกต่างกันของผู้คนในชุมชนหรือสังคมเป็นเรื่องปกติ แต่มุสลิมไม่ควรแตกแยกกันเองบทบาทของคุณบะฮฺวันศุกร์ในการสร้างเอกภาพหรือความสามัคคี จะมีความเข้มข้นขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ความขัดแย้งแตกแยกกันภายในชุมชนชาวมุสลิมเกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในไม่ช้านี้ โดยผู้พูดจะเน้นย้ำในหลายคุณบะฮฺติดต่อกัน เพื่อมิให้เกิดแตกแยกในหมู่มุสลิม มิให้หลงสำคัญผิดคิดว่ากลุ่มตนเองเหนือหรือถูกต้องกว่ากลุ่มอื่นๆ จนยอมตกเป็นเครื่องมือของชัยฏอนมารร้ายที่พยายามล่อลวงให้เกิดการแตกแยกและทำให้ชุมชนมุสลิมอยู่อย่างไม่สงบสุข

๕. บทบาทในการลอบประโลมจรรโลงใจเนื้อหาคุณบะฮ์ที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งต่อเนื่องเกี่ยวกับการให้มนุษย์สำนึกผิดในบาปหรือการกระทำที่ผิดพลาดในอดีตพร้อมขออภัยโทษ (เตาบัต) ต่อพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ ผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงอภัย โดยสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก เป็นคุณบะฮ์ที่ฟังแล้วช่วยลอบประโลมจรรโลงใจผู้ฟังซึ่งรู้ว่าตนมีบาปติดตัว มีให้สิ้นหวังต่อการ “กลับเนื้อกลับตัว” คุณบะฮ์จะให้กำลังใจคนจนว่าโลกนี้ (ดunya) เป็นโลกแห่งการทดสอบ ความจนที่ประสบเป็นส่วนส่วนหนึ่งของการทดสอบจากพระเจ้า สอนให้มนุษย์พึ่งพาทงวัตถุ ขอบุคคลและพอใจในปัจจัยยังชีพหรือริสกีที่พระเจ้าประทานมา

๖. บทบาทในการสะท้อนปัญหาชุมชนปัญหาต่างๆ อาทิความขัดแย้งปัญหาอาชญากรรม แหล่งบันเทิงเรีงรมย์และสิ่งเสพติด เป็นต้นที่ถูกกล่าวถึงในคุณบะฮ์วันศุกร์ ชี้ให้เห็นถึงบทบาทในการสะท้อนปัญหาของชุมชนของคุณบะฮ์วิธีการสะท้อนปัญหา พบว่ามีหลายรูปแบบด้วยกัน บางครั้งผู้แสดงคุณบะฮ์ก็เพียงแต่หยิบยกเป็นตัวอย่างปัญหาประกอบการอธิบายหรือเชื่อมโยงสู่หลักการศาสนาวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้มุมมองแบบอิสลาม เป็นต้น

๗. บทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารการที่ผู้แสดงคุณบะฮ์วันศุกร์ นำข้อมูลข่าวสาร/เหตุการณ์ปัจจุบันที่อยู่ในความสนใจของคนในชุมชน มากกล่าวแทรกในคุณบะฮ์ โดยยกเป็นตัวอย่างหรือประเด็นเชื่อมโยงความสนใจของผู้ฟังไปสู่การเสนอหลักการทางศาสนา ทำให้คุณบะฮ์วันศุกร์มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้ฟังแม้จะจัดว่าเป็นบทบาทโดยอ้อมแต่ก็เป็นบทบาทที่น่าสนใจ

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมมีงานศึกษาวิจัยกระบวนการสื่อสารในคุณบะฮ์วันศุกร์ของชาวไทยมุสลิมโดยตรง จากการค้นคว้าพบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของคุณบะฮ์วันศุกร์ มัสยิด ผู้นำศาสนา และการเผยแผ่ศาสนาอิสลามผ่านสื่อมวลชน ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ได้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โซรยา จามจุรี (๒๕๔๓) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเนื้อหาและบทบาทของคุณบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน” พบว่าเนื้อหาคุณบะฮ์วันศุกร์มีหลากหลายถึง ๑๓ ประเภท เนื้อหาที่ถูกกล่าวมากที่สุดเป็นอันดับ ๑ คือ หลักศรัทธา รองลงมาคือ หลักคุณธรรม/จริยธรรม สำหรับบทบาทของคุณบะฮ์วันศุกร์ในชุมชนที่พบประกอบด้วย บทบาทในการตักเตือนอบรมสั่งสอน บทบาทในการทบทวนใคร่ครวญชีวิตบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาและให้การศึกษา รวมทั้งบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร

มูหะมัด คอยา และ ซาฟีอี อาดำ (๒๕๖๐ หน้าบทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ที่มีประสิทธิภาพต่อสังคม กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา อธิบายความกระจ่างและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน ๗ ท่าน เป็นกรณีศึกษาตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า

๑) ปัจจัยการปฏิรูปสังคมในประวัติศาสตร์อิสลามสมัยท่านนบีมุฮัมมัดส่วนหนึ่งมาจากการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ที่มีประสิทธิผลต่อสังคม ๒) ผู้นำเสนอคุณบะฮ์ ควรมีจิตวิญญาณที่เข้มแข็งด้วยอิหม่านเคร่งครัดกับการประกอบอิบาตะฮฺ ยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮฺ มีความรู้หลายด้านและทักษะการนำเสนอด้วยการใช้วิธีการต่างๆ เพื่อโน้มน้าวผู้ฟังให้มีความสำคัญกับเนื้อหาคุณบะฮ์จนสามารถนำผลจากการฟังให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ๓) ประสิทธิผลจากการนำเสนอคุณบะฮ์ไม่ได้อยู่ที่ทักษะความสามารถของเคาะฎิบเพียงอย่างเดียวแต่รวมถึงปัจจัยหลายอย่างผสมผสานเพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของคุณบะฮ์วันศุกร์ที่เป็นโอกาสในการนำเสนอข้อมูล ความรู้ ทศนคติ ตักเตือน แนะนำเสนอปัญหาและทางแก้แก่สังคม

งานวิจัยทั้งหมดที่ได้ศึกษาและนำมาอ้างอิงทั้งหมดนั้น ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม โดยบางงานวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับการคุณบะฮ์วันศุกร์ แต่เป็นเพียงแค่การศึกษาถึงบทบาทและเนื้อหาของคุณบะฮ์วันศุกร์เท่านั้น และจากการค้นคว้าหางานวิจัยยังไม่พบงานวิจัยใดที่เคยศึกษาเกี่ยวกับคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการสำรวจ

การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน โดยในบทนี้จะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลรายละเอียดตามลำดับ

๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

การสร้างเครื่องมือในครั้งนี้ ได้ศึกษารายละเอียดจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุฏบะฮ์แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นแหล่งข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสนับสนุนข้อมูลปฐมภูมิและใช้ประกอบการวิเคราะห์ ให้มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการสำรวจ คือ แบบสอบถาม โดยจัดทำแบบสอบถามเป็น ๒ ชุด ชุดที่ ๑ แบบสอบถามการสำรวจออนไลน์ผ่านระบบ Google Form และ ชุดที่ ๒ แบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอ คุฏบะฮ์วันศุกร์ ดำเนินการสำรวจตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ สร้างแบบสอบถาม ชุดที่ ๑ การสำรวจออนไลน์ผ่านระบบ Google Form โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบ จำนวน ๕ ข้อ มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด เป็นแบบเลือกตอบ เกี่ยวกับประเด็นคำถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน และรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ ๒ การทำแบบสำรวจ คำถามเกี่ยวกับคุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ๙ ด้าน มีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน ๓๐ ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคุฏบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/การเข้าใจ/พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่ มีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน ๕ ข้อ

ด้านที่ ๒ การมีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ มีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน ๕ ข้อ

ด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ มีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน ๕ ข้อ

ด้านที่ ๔ พฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๕ ข้อ

ด้านที่ ๕ การเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๕ ข้อ

ด้านที่ ๖ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติ
มิชอบมีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน ๕ ข้อ

โดยแบบสอบถามเป็นคำถามแบบปลายปิดแบบประมาณค่าความสำคัญ ๕ ระดับ
คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (คุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

๓.๒ แบบสอบถาม ชุดที่ ๒ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์
มีประเด็นสัมภาษณ์การประเมินผลโครงการ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑. ประเด็นการนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์
๒. ประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับการนำคุณบะฮ์ไปเผยแพร่
๓. ประเด็นความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของคุณบะฮ์
๔. ประเด็นการตอบสนองต่อการรับฟังคุณบะฮ์ และการมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง
๕. ประเด็นการมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่ในการป้องกันการทุจริตโดยการ
นำคู่มือคุณบะฮ์ไปเผยแพร่ หรือเชิญผู้อ่านคุณบะฮ์เผยแพร่ในสถานศึกษา หรือ
ที่ประชุมในวาระต่างๆ

โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

๓.๒ ประชากรและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เพื่อสอบถามความคิดเห็น ประกอบด้วย

๑. ผู้นำศาสนา จำนวน ๒,๖๐๓ มัสยิดๆละ ๑ คน และ ๒. ประชาชนในเขตบริการของมัสยิด
จำนวน ๒,๖๐๓ มัสยิดๆละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๒๘,๖๓๓ คน ในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้
(จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล) รายละเอียดดังนี้

จังหวัด	จำนวน (มัสยิด/แห่ง)	กลุ่มเป้าหมาย ผู้นำศาสนา (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (เป้าหมาย) ประชาชนในเขตพื้นที่มัสยิด (คน)	รวมจำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม (คน)
นราธิวาส	๖๘๘	๖๘๘	มัสยิดละ ๑๐	๖,๘๘๐
ยะลา	๕๒๘	๕๒๘	มัสยิดละ ๑๐	๕,๒๘๐
ปัตตานี	๗๒๖	๗๒๖	มัสยิดละ ๑๐	๗,๒๖๐
สงขลา	๔๑๘	๔๑๘	มัสยิดละ ๑๐	๔,๑๘๐
สตูล	๒๔๓	๒๔๓	มัสยิดละ ๑๐	๒,๔๓๐
รวม	๒,๖๐๓	๒,๖๐๓		๒๘,๖๓๓

๓.๒.๒ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคลในแต่ละประเด็น คือ ๑) ประธานหรือผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดละ ๑ คน ๒) ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นจังหวัดละ ๑ คน ๓) ประธานอิหม่ามระดับอำเภอจังหวัดละ ๑ คน ๔) ข้าราชการในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน ๕) เยาวชนในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน และ ๖) ประชาชนจังหวัดละ ๑ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๐

๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

๓.๓.๒ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และร้อยละ (Percent) ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด

๓.๓.๓ วิเคราะห์รายชื่อด้วยการหาความถี่ ของข้อเสนอแนะ

๓.๔ วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ ออกแบบคำถามที่ใช้ในการสำรวจฯ พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยทำการคัดเลือกคำถามและกำหนดจำนวนข้อคำถาม

๓.๔.๒ ขอความร่วมมือกองประสานและเร่งรัดการพัฒนาพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ประสานงานกับบัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ ในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างตามเป้าหมายที่กำหนด ตอบแบบสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) ผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Google Form โดยเริ่มดำเนินการสำรวจฯ ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

๓.๔.๓ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุฏบะฮ์วันศุกร์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๐ คน ระหว่างวันที่ ๗ – ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๘

๓.๔.๔ รวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Google Form และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุฏบะฮ์ฯ พร้อมทั้งวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลทั้งหมด ระหว่างวันที่ ๒๐ สิงหาคม – ๒๒ กันยายน ๒๕๖๘

๓.๕ เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผล

การให้คะแนนในตอนที ๒ คำถามเกี่ยวกับคุณบะย์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้คะแนนในรูปแบบของมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert rating scale) แบ่งระดับความเห็นออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๕ แปลความหมาย มากที่สุด

ระดับ ๔ แปลความหมาย มาก

ระดับ ๓ แปลความหมาย ปานกลาง

ระดับ ๒ แปลความหมาย น้อย

ระดับ ๑ แปลความหมาย น้อยที่สุด

ใช้การประเมินผลด้วยการหาค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น ๕ ระดับชั้น โดยการหาช่วงความกว้างของอันตรภาคชั้น (interval scale) ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{๕ - ๑}{๕} \\ &= ๐.๘\end{aligned}$$

ซึ่งสามารถแปลความหมายระดับคะแนนของคะแนนความคิดเห็น ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๔.๒๑ - ๕ หมายความว่า เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๔๑ - ๔.๒๐ หมายความว่า เห็นด้วยมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๖๑ - ๓.๔๐ หมายความว่า เห็นด้วยปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๘๑ - ๒.๖๐ หมายความว่า เห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๘๐ หมายความว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด

บทที่ ๔

ผลการสำรวจ

จากการดำเนินการสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้) ได้เริ่มดำเนินการสำรวจผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Google Form ระหว่างวันที่ ๑ – ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๘ ปรากฏว่ามีผู้ทำแบบสำรวจจำนวน ๑๐,๖๔๔ คน ในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๑๔ ของจำนวนประชากร ๒๘,๖๓๓ คน (การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถาม ชุดที่ ๑

๔.๑ ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบ

๔.๑.๑ เพศ

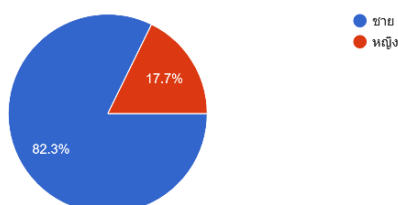
ตารางที่ ๔.๑ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
๑. ชาย	๘,๗๕๕	๘๒.๓๐
๒. หญิง	๑,๘๘๙	๑๗.๗๐
รวม	๑๐,๖๔๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ จำแนกตามเพศผู้ตอบแบบสำรวจฯ จำนวนทั้งสิ้น ๑๐,๖๔๔ ราย เป็นเพศชายมากที่สุด จำนวน ๘,๗๕๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๓๐ และ เป็นเพศหญิงจำนวน ๑,๘๘๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๐

กราฟที่ ๑ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

1. เพศ
คำตอบ 10,644 ข้อ

๔.๑.๒ อายุ

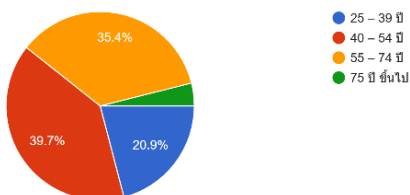
ตารางที่ ๔.๒ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
๑. ๒๕ - ๓๙ ปี	๒,๒๒๘	๒๐.๙๓
๒. ๔๐ - ๕๔ ปี	๔,๒๒๗	๓๙.๗๑
๓. ๕๕ - ๗๔ ปี	๓,๗๗๓	๓๕.๔๕
๔. ๗๕ ปีขึ้นไป	๔๑๖	๓.๙๑
รวม	๑๐,๖๔๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ จำแนกตามอายุ ผู้ตอบแบบสำรวจฯ อายุระหว่าง ๔๐ - ๕๔ ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน ๔,๒๒๗ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗๑ รองลงมา อายุระหว่าง ๕๕ - ๗๔ ปี จำนวน ๓,๗๗๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๕ อายุระหว่าง ๒๕ - ๓๙ ปี จำนวน ๒,๒๒๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๙๓ และ อายุระหว่าง ๗๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๑๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓.๙๑

กราฟที่ ๒ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

๒. อายุ
ค่าตอบ 10,644 ราย

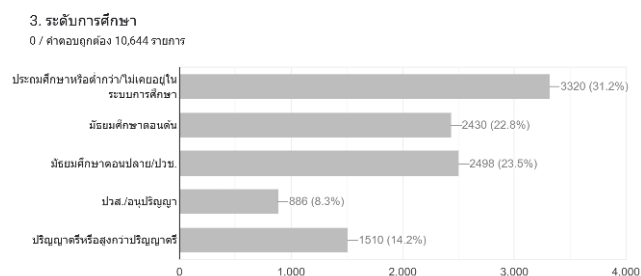
๔.๑.๓ ระดับการศึกษา

ตารางที่ ๔.๓ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
๑. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า/ไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษา	๓,๓๒๐	๓๑.๒๐
๒. มัธยมศึกษาตอนต้น	๒,๔๓๐	๒๒.๘๐
๓. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	๒,๔๙๘	๒๓.๕๐
๔. ปวส./อนุปริญญา	๘๘๖	๘.๓๐
๕.ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี	๑,๕๑๐	๑๔.๒๐
รวม	๑๐,๖๔๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ จำแนกตามระดับการศึกษาผู้ตอบแบบสำรวจฯ มีคุณวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า/ไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษา จำนวนมากที่สุด จำนวน ๓,๓๒๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๐ รองลงมาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๒,๔๙๘ ราย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๒,๔๓๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘๐ ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี ๑,๕๑๐ ราย และปวส./อนุปริญญา จำนวน ๘๘๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๐

กราฟที่ ๓ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

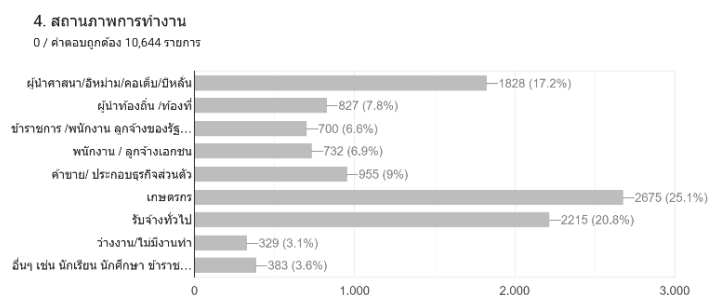
๔.๑.๔ สถานภาพการทำงาน

ตารางที่ ๔.๔ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน

อาชีพ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
๑. ผู้นำศาสนา/อิหม่าม/คอเต็บ/บิหลั่น	๑,๘๒๘	๑๗.๑๗
๒. ผู้นำท้องถิ่น/ท้องที่	๘๒๗	๗.๗๗
๓. ข้าราชการ/พนักงาน ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๗๐๐	๖.๕๘
๔. พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	๗๓๒	๖.๘๘
๕. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	๙๕๕	๙.๐๐
๖. เกษตรกร	๒,๖๗๕	๒๕.๑๐
๗. รับจ้างทั่วไป	๒,๒๑๕	๒๐.๘๐
๘. ว่างงาน/ไม่มีงานทำ	๓๒๙	๓.๑๐
๙. อื่นๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการบำนาญ/คนชรา/เกษียณอายุ	๓๘๓	๓.๖๐
รวม	๑๐,๖๔๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพการทำงาน เกษตรกร จำนวน ๒,๖๗๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐ รับจ้างทั่วไป ๒,๒๑๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘๐ ผู้นำศาสนา/อิหม่าม/คอเต็บ/บิหลั่น จำนวน ๑,๘๒๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๗ ผู้นำท้องถิ่น/ท้องที่ จำนวน ๘๒๗ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗.๗๗ พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน จำนวน ๗๓๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖.๘๘ ข้าราชการ/พนักงาน ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๗๐๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖.๕๘ อื่นๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการบำนาญ/คนชรา/เกษียณอายุ จำนวน ๓๘๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐ และว่างงาน/ไม่มีงานทำ จำนวน ๓๒๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๐

กราฟที่ ๔ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพการทำงาน

๔.๑.๕ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ตารางที่ ๔.๕ จำแนกตามรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

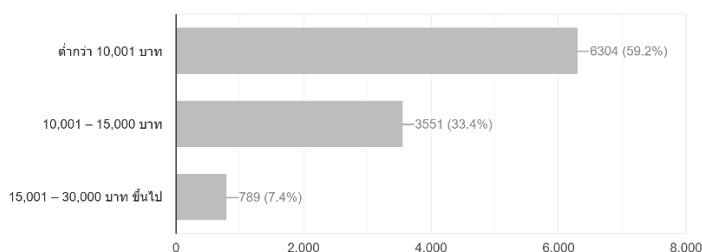
รายได้	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๑ บาท	๖,๓๐๔	๕๙.๒๐
๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท	๓,๕๕๑	๓๓.๔๐
๑๕,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๗๘๙	๗.๔๐
รวม	๑๐,๖๔๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน รายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๑ บาท จำนวน ๖,๓๐๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๒๐ รายได้ ๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๓,๕๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔๐ และรายได้ ๑๕,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๗๘๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๐

กราฟที่ ๕ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

5. รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

0 / ค่าตอบถูกต้อง 10,644 รายการ

**๔.๒ ตอนที่ ๒ การทำแบบสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนา
เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
(คุณบะฮ์ส่งเสริม การป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้)**

๔.๒.๑ การวิเคราะห์ผลการสำรวจติดตามประเมินผล เป็นคำถามการประเมิน จำนวน ๓๐ ข้อ
และมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๑๐,๖๔๔ ราย ซึ่งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต ได้นำผลการสำรวจ
มาวิเคราะห์ตามวิธีการที่กำหนดสรุปผลได้ดังนี้

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
ด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้าน พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการ มีส่วนร่วม						๔.๒๒	มากที่สุด	
๑. มัสยิดของท่านได้นำคุณบะฮ์เกี่ยวกับ การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตไป ใช้ในการบรรยายในการละหมาด (รวม) วันศุกร์อย่างน้อยเพียงใด	๓,๘๔๒ ราย	๕,๕๙๙ ราย	๑,๐๙๕ ราย	๙๖ ราย	๑๒ ราย	๔.๒๔	มากที่สุด	๒
๒. ท่านมีความเข้าใจเนื้อหาคุณบะฮ์ ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนา อย่างน้อยเพียงใด	๓,๖๙๘ ราย	๕,๖๖๕ ราย	๑,๑๙๖ ราย	๑๔๘ ราย	๑๑ ราย	๔.๒๒	มากที่สุด	๓
๓. ท่านได้นำความรู้ตามแนวทางคุณบะฮ์ ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในการ ไปใช้ชีวิตประจำวัน ในครอบครัว และชุมชนอย่างน้อยเพียงใด	๓,๖๑๒ ราย	๕,๗๔๖ ราย	๑,๑๙๖ ราย	๘๒ ราย	๘ ราย	๔.๒๑	มากที่สุด	๔
๔. หลักคำสอนทางตามแนวทางคุณบะฮ์ ทำให้เกิดพฤติกรรมค่านิยมการ ละอายต่อบาป และเกรงกลัวการ กระทำความผิดอย่างน้อยเพียงใด	๓,๙๓๖ ราย	๕,๕๔๙ ราย	๑,๐๘๙ ราย	๑๒๐ ราย	๑๐ ราย	๔.๒๕	มากที่สุด	๑

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการนำหลักคำสอนทางศาสนาในคุฎบะฮ์ ไปใช้ในการรณรงค์ เผยแพร่ หรือบรรยายให้ประชาชนรับรู้กว้างขวางมากน้อยเพียงใด	๓,๔๗๒ ราย	๕,๖๒๗ ราย	๑,๔๒๐ ราย	๒๒๐ ราย	๑๕ ราย	๔.๑๗	มาก	๕
ด้านที่ ๒ มีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติ และพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ						๔.๐๖	มาก	
๑. การติดสินบนต้องขจัดให้หมดไป	๔,๒๖๔ ราย	๕,๐๗๐ ราย	๑,๑๔๘ ราย	๒๗๖ ราย	๒๔ ราย	๔.๒๖	มากที่สุด	๒
๒. การเรียก รับ สินบนเป็นเรื่องผิดหลักศาสนาอิสลาม และผิดกฎหมาย	๔,๗๒๒ ราย	๔,๖๙๘ ราย	๑,๐๖๑ ราย	๑๔๒ ราย	๒๑ ราย	๔.๓๑	มากที่สุด	๑
๓. คนไทยไม่กล้าแจ้งเบาะแสเมื่อพบการทุจริต	๒,๘๙๑ ราย	๕,๔๑๘ ราย	๑,๙๘๗ ราย	๓๐๓ ราย	๔๕ ราย	๔.๐๒	มาก	๓
๔. การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมไทย	๒,๖๑๕ ราย	๕,๒๙๔ ราย	๒,๐๑๖ ราย	๕๐๑ ราย	๒๑๘ ราย	๓.๙๐	มาก	๔
๕. นักการเมืองกระทำการทุจริต แต่มีผลงานก็ยังเป็นเรื่องที่ยอมรับได้	๒,๓๗๒ ราย	๕,๑๕๖ ราย	๒,๑๑๗ ราย	๖๗๐ ราย	๓๒๙ ราย	๓.๘๑	มาก	๕
ด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ						๔.๐๕	มาก	
๑. การติดสินบนเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน	๔,๒๔๙ ราย	๕,๐๙๔ ราย	๑,๑๕๘ ราย	๑๒๕ ราย	๑๘ ราย	๔.๒๖	มากที่สุด	๒
๒. ไม่ยอมรับนักการเมืองที่มีผลงานที่มาจากกาทุจริต	๓,๙๗๒ ราย	๕,๑๔๐ ราย	๑,๓๔๓ ราย	๑๖๖ ราย	๒๓ ราย	๔.๒๑	มากที่สุด	๓
๓. การซื้อสิทธิขายเสียงในสังคมเป็นเรื่องน่าละอายถือเป็นบาปใหญ่ทางศาสนา	๔,๓๘๔ ราย	๔,๙๓๑ ราย	๑,๑๗๕ ราย	๑๔๒ ราย	๑๒ ราย	๔.๒๗	มากที่สุด	๑
๔. หากรู้ เห็น เจ้าหน้าที่เรียก รับ สินบน ก็ปล่อยให้หน่วยที่เกี่ยวข้องทราบเอง	๒,๓๓๘ ราย	๕,๐๙๒ ราย	๒,๓๕๔ ราย	๖๑๐ ราย	๒๕๐ ราย	๓.๘๑	มาก	๔

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๕. ทานเห็นการทุจริตทั้งหน่วยงานของรัฐ และพื้นที่เป็นเรื่องปกติ	๒,๒๖๔ ราย	๔,๗๙๖ ราย	๒,๒๘๐ ราย	๘๗๑ ราย	๔๓๓ ราย	๓.๗๑	มาก	๕
ด้านที่ ๔ การมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ						๓.๘๒	มาก	
๑. เลื่อนนักการเมืองที่สร้างผลงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โดยไม่มีการจ่ายเงินเลือกตั้ง	๓,๙๖๙ ราย	๕,๑๒๑ ราย	๑,๓๑๕ ราย	๒๐๗ ราย	๓๒ ราย	๔.๒๐	มาก	๑
๒. แจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการ เรียก รับสินบน ของเจ้าหน้าที่	๒,๘๑๔ ราย	๕,๑๘๓ ราย	๒,๑๗๐ ราย	๔๐๒ ราย	๗๕ ราย	๓.๙๖	มาก	๓
๓. แจ้งเบาะแสเมื่อพบการทุจริต หรือซื้อขายของที่ผิดหลักศาสนา	๒,๙๗๓ ราย	๕,๑๘๘ ราย	๒,๐๗๑ ราย	๓๕๔ ราย	๕๘ ราย	๔.๐๐	มาก	๒
๔. ยอมซื้อสิทธิขายเสียงเพื่อแลกสิ่งตอบแทนบางประการ	๑,๙๒๕ ราย	๔,๔๙๗ ราย	๑,๙๔๙ ราย	๑,๒๗๖ ราย	๙๙๗ ราย	๓.๔๘	มาก	๔
๕. ยอมติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง และพวกพ้องหรือคนในครอบครัว	๑,๙๒๔ ราย	๔,๔๖๔ ราย	๑,๘๘๑ ราย	๑,๓๒๐ ราย	๑,๐๕๕ ราย	๓.๔๖	มาก	๕
ด้านที่ ๕ การเป็นสมาชิกเครือข่ายป้องกันและต่อต้านการทุจริต						๓.๘๒	มาก	
๑. เครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้าน	๒,๙๐๔ ราย	๕,๔๕๓ ราย	๑,๘๑๗ ราย	๓๖๙ ราย	๑๐๑ ราย	๔.๐๐	มาก	๑
๒. เครือข่ายหมาเฝ้าบ้าน	๒,๐๐๒ ราย	๔,๗๒๕ ราย	๒,๕๗๕ ราย	๙๖๓ ราย	๓๗๙ ราย	๓.๖๖	มาก	๕
๓. ชมรม STRONG	๑,๙๐๔ ราย	๔,๘๔๓ ราย	๒,๖๘๙ ราย	๙๐๘ ราย	๓๐๐ ราย	๓.๖๗	มาก	๔
๔. เครือข่าย อื่นๆ เช่น อสม. เครือข่ายหมู่บ้าน เป็นต้น	๒,๕๘๙ ราย	๕,๓๘๓ ราย	๒,๐๙๑ ราย	๔๓๓ ราย	๑๔๘ ราย	๓.๙๒	มาก	๒
๕. เครือข่ายเด็กและเยาวชน	๒,๓๔๗ ราย	๕,๓๒๓ ราย	๒,๒๘๑ ราย	๕๒๒ ราย	๑๗๑ ราย	๓.๘๖	มาก	๓

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านที่ ๖ กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริต						๓.๙๙	มาก	
๑. ติดตามข่าวสารจากสื่อช่องทางออนไลน์	๓,๑๖๓ ราย	๕,๖๙๙ ราย	๑,๖๓๕ ราย	๑๔๐ ราย	๗ ราย	๔.๑๒	มาก	๑
๒. การเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การรณรงค์อบรม เป็นต้น	๒,๘๔๙ ราย	๕,๖๓๑ ราย	๑,๘๗๗ ราย	๒๖๓ ราย	๒๔ ราย	๔.๐๔	มาก	๒
๓. ร่วมแสดงความคิดเห็น เฝ้าระวังการทุจริต และการส่งเสริมคุณธรรม	๒,๗๑๔ ราย	๕,๕๒๗ ราย	๒,๑๒๑ ราย	๒๕๓ ราย	๒๙ ราย	๔.๐๐	มาก	๓
๔. ร่วมแจ้งเบาะแสการทุจริตทุกรูปแบบ	๒,๔๙๘ ราย	๕,๓๖๖ ราย	๒,๒๖๖ ราย	๔๔๕ ราย	๖๙ ราย	๓.๙๒	มาก	๔
๕. ร่วมเป็นพยาน หรือให้ข้อมูลในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ	๒,๓๘๕ ราย	๕,๓๔๔ ราย	๒,๒๓๗ ราย	๕๑๘ ราย	๑๖๐ ราย	๓.๘๗	มาก	๕

๔.๒.๑.๑ ค่าเฉลี่ยที่มีผลการสำรวจติดตามประเมินผลต่อ (คุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) ในภาพรวมเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรายด้าน ๓ ลำดับแรก แยกเป็นรายชื่อ ดังนี้

๑. ด้านการรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ ๔.๒๒

(ข้อ ๔) หลักคำสอนทางตามแนวทางคุณบะฮ์ทำให้เกิดพฤติกรรมค่านิยมการละอายต่อบาป และเกรงกลัวการกระทำความผิดมากขึ้นเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕

(ข้อ ๑) มัสยิดของท่านได้นำคุณบะฮ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตไปใช้ในการบรรยายในการละหมาด (รวม) วันศุกร์ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔

(ข้อ ๒) ท่านมีความเข้าใจเนื้อหาคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนา มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒

๒. ด้านมีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติ และพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ ๔.๐๖

(ข้อ ๒) การเรียกรับ สินบนเป็นเรื่องผิดหลักศาสนาอิสลาม และผิดกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑

(ข้อ ๑) การติดสินบนต้องขจัดให้หมดไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖

(ข้อ ๓) คนไทยไม่กล้าแจ้งเบาะแสเมื่อพบการทุจริต มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๐๒

๓. ด้านการมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีค่าเฉลี่ย
ภาพรวมเท่ากับ ๔.๐๕

(ข้อ ๓) การซื้อสิทธิขายเสียงในสังคมเป็นเรื่องน่าละอายถือเป็นบาป
ใหญ่ทางศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗

(ข้อ ๑) การติดสินบนเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๒๖

(ข้อ ๒) ไม่ยอมรับนักการเมืองที่มีผลงานที่มาจากการทุจริต มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๒๑

๔.๒.๑.๒ ค่าเฉลี่ยที่มีผลต่อ (คุณบะห์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้) ในภาพรวมมีค่าน้อยที่สุดจำนวน ๒ ด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และเป็นรายชื่อ
๓ ลำดับสุดท้าย ดังนี้

๑. ด้านการมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีค่าเฉลี่ย
ภาพรวมเท่ากับ ๓.๘๒

(ข้อ ๕) ยอมติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง และพวก
พ้องหรือคนในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖

(ข้อ ๔) ยอมซื้อสิทธิขายเสียงเพื่อแลกสิ่งตอบแทนบางประการ
มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘

(ข้อ ๒) แจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการ เรียก รับ สินบน ของเจ้าหน้าที่
มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖

๒. ด้านการเป็นสมาชิกเครือข่ายป้องกันและต่อต้านการทุจริต มีค่าเฉลี่ย
ภาพรวมเท่ากับ ๓.๘๒

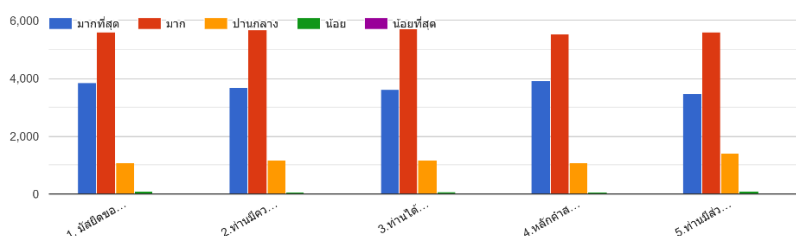
(ข้อ ๒) เครือข่ายหมาเฝ้าบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖

(ข้อ ๓) ชมรม STRONG มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗

(ข้อ ๕) เครือข่ายเด็กและเยาวชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖

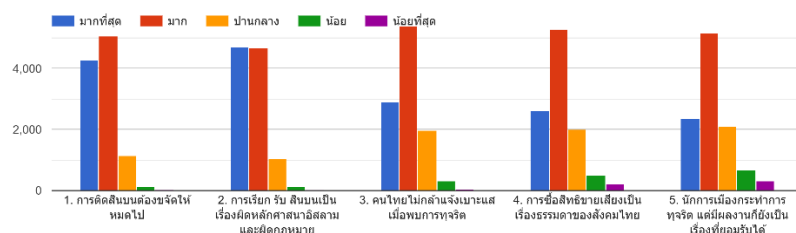
กราฟที่ ๖ แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการมีส่วนร่วม

ด้านที่ 1 การรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการมีส่วนร่วม

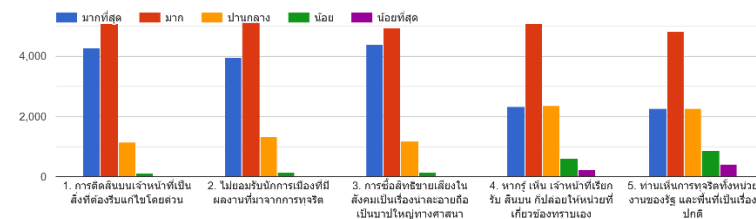
กราฟที่ ๗ แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๒ มีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติ และพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ 2 มีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติ และพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

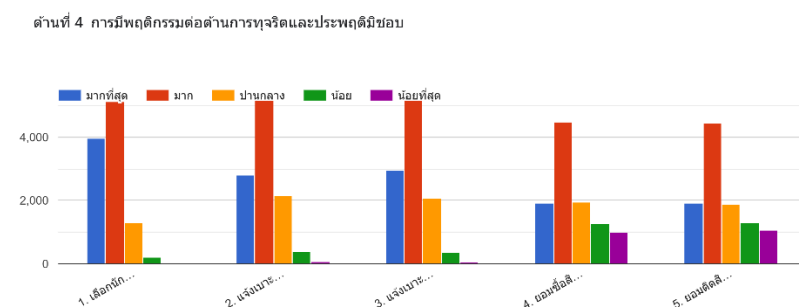

กราฟที่ ๘ แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

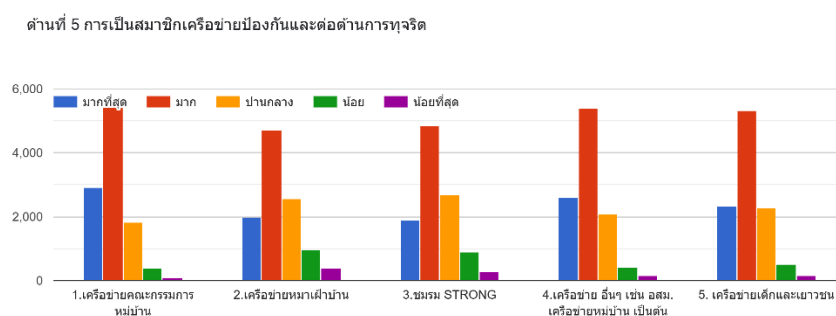
ด้านที่ 3 การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

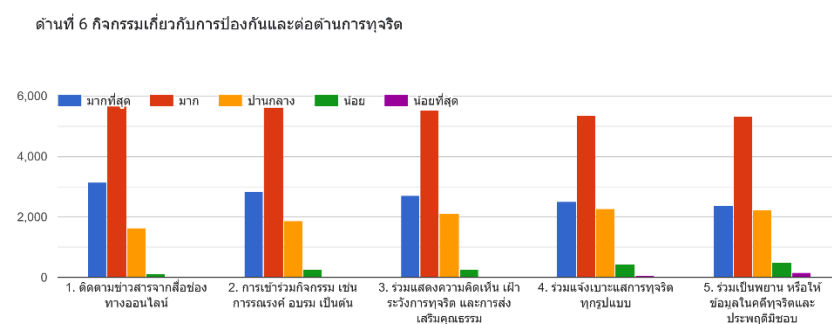
กราฟที่ ๙ แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๔ การมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

กราฟที่ ๑๐ แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๕ การเป็นสมาชิกเครือข่ายป้องกันและต่อต้านการทุจริต

กราฟที่ ๑๑ แสดงข้อมูลภาพรวมด้านที่ ๖ กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริต

๔.๓ ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุณบะฮ์ส่งเสริม การป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสอบถาม ชุดที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖ ผู้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ (คุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) รายละเอียดดังนี้

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน ความถี่ (ราย)	ร้อยละ	ลำดับ
๑. ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ ให้แก่ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนประชาชน และเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ไม่ทุจริตในทุกรูปแบบของการรับสินบนจะส่งผลกระทบต่อบุคคลสังคมและประเทศชาติ	๔๒๐	๒๖.๒๒	๒
๒. หัวหน้าครอบครัวนำหลักการมาถ่ายทอดให้คนในครอบครัว ได้รับทราบ และประพฤติตนให้ดำรงชีวิตประจำวันโดยห่างไกลจากการทุจริตทุกรูปแบบ	๑๕๐	๙.๓๖	๔
๓. ภาครัฐควรสนับสนุนและมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณบะฮ์ แต่ละด้าน ทุกๆเดือน เช่น การอบรมสัมมนาและการประชุมต่างๆ ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับชุมชน และเยาวชนรุ่นใหม่ในโรงเรียน	๔๐๕	๒๕.๒๙	๓
๔. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีอำนาจเด็ดขาด ควรจัดการปราบปรามบุคคลทุจริตให้รวดเร็วมากที่สุดเพื่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง และนำความผาสุกของประเทศชาติ	๑๐๙	๖.๘๐	๕
๕. โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นโครงการที่ดีมากที่สุดศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการจัดทำคู่มือฯ เนื้อหาที่สมบูรณ์และเป็นไปตามหลักศาสนา ทำให้ผู้บรรยายเตรียมตัวได้ง่ายขึ้น และช่วยให้สาระสำคัญที่ต้องการสื่อสารมีความชัดเจนและตรงประเด็น	๕๑๘	๓๒.๓๓	๑
รวมข้อเสนอแนะทั้งหมด	๑,๖๐๒	๑๐๐	

จากตารางที่ ๔.๖ ผู้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) ซึ่งได้ประมวลความคิดเห็นในภาพรวม จำนวน ๑,๖๐๒ ราย จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๑๐,๖๔๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๕ โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะสูงสุด ๓ ลำดับแรก คือ

๑. โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นโครงการที่ดีมากที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการจัดทำคู่มือฯ เนื้อหาที่สมบูรณ์และเป็นไปตามหลักศาสนา ทำให้ผู้บรรยายเตรียมตัวได้ง่ายขึ้น และช่วยให้สาระสำคัญที่ต้องการสื่อสารมีความชัดเจนและตรงประเด็น จำนวน ๕๑๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๓

๒. ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ ให้แก่ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนประชาชน และเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ไม่ทุจริตในทุกรูปแบบ ของการรับสินบนจะส่งผลกระทบต่อบุคคลสังคมและประเทศชาติ จำนวน ๔๒๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒๒

๓. ภาครัฐควรสนับสนุนและมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุฏบะฮ์ แต่ละด้านทุกๆ เดือน เช่น การอบรมสัมมนาและการประชุมต่างๆ ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับชุมชน และเยาวชนรุ่นใหม่ ในโรงเรียน จำนวน ๔๐๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๙

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสอบถาม ชุดที่ ๒

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มที่ ๑ ประธานหรือผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดละ ๑ คน กลุ่มที่ ๒ ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นจังหวัดละ ๑ คน กลุ่มที่ ๓ ประธานอิหม่ามระดับอำเภอจังหวัดละ ๑ คน กลุ่มที่ ๔ ข้าราชการในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน ๕) เยาวชนในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน และ กลุ่มที่ ๖ ประชาชนจังหวัดละ ๑ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๐ คน โดยแยกประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

ประเด็นที่ ๑. มัสยิดของท่านได้นำคุณบะฮ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตไปใช้ในการบรรยายในเวลาละหมาดวันศุกร์มากน้อยเพียงใด

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแต่ละจังหวัดจะดำรงตำแหน่งอิหม่ามประจำมัสยิดในพื้นที่ด้วยเป็นส่วนใหญ่ หลังจากที่ได้รับมอบคุณบะฮ์จาก คอ.บต. ได้นำไปแจกจ่ายให้กับมัสยิดในพื้นที่ครบตามจำนวนที่กำหนด และในมัสยิดที่รับผิดชอบเองก็ได้นำคุณบะฮ์ไปอ่าน หรือบางมัสยิดผลิตเปลี่ยนการอ่านคุณบะฮ์ ระหว่าง อิหม่าม/คอเต็บ/หลัน และบางมัสยิดส่งเสริมให้นักเรียนศาสนา (ฮาฟิซอัลกรุอ่าน) ทำหน้าที่อ่านคุณบะฮ์ในทุกวันศุกร์ด้วยเช่นกัน ซึ่งในภาพรวมความถี่สัปดาห์ ละ ๑ ครั้ง เฉลี่ยเดือนละ ๔ ครั้ง โดยมัสยิดในพื้นที่เกือบทุกจังหวัดจะได้รับมอบคุณบะฮ์ประมาณ เดือน กรกฎาคม และเริ่มอ่านคุณบะฮ์ตั้งแต่สัปดาห์แรก – หรือสัปดาห์ที่สองของเดือน ...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๑

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า ปกติไปละหมาดวันศุกร์ และได้รับฟังการอ่านคุณบะฮ์ทุกครั้ง ๒ ใน ๕ คน ไม่แน่ใจว่าเนื้อหาคุณบะฮ์ที่ผู้ทำหน้าที่อ่านนั้นคือคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตหรือไม่ ส่วนอีก ๓ คน ทราบว่าเป็นคุณบะฮ์ของ คอ.บต. เพราะผู้นำมัสยิดในพื้นที่จะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ก่อนว่าวันศุกร์นี้จะมีการอ่านคุณบะฮ์หัวข้ออะไร เรื่องอะไร ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์และรณรงค์การเผยแพร่ไปในตัว ในภาพรวมให้ข้อมูลว่า มีการอ่านคุณบะฮ์สลับกันไปกับเรื่องยาเสพติด เฉลี่ยเดือนละ ๒-๓ ครั้ง เฉพาะคุณบะฮ์ที่เกี่ยวกับส่งเสริมการป้องกันการทุจริตของ คอ.บต. ...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๒

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า ซึ่งในภาพรวมความถี่สัปดาห์ ละ ๑ ครั้ง เฉลี่ยเดือนละ ๔ ครั้ง โดยมัสยิดในพื้นที่ได้รับมอบคุณบะฮ์จากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามแต่ละจังหวัด ประมาณ เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม และเริ่มอ่านคุณบะฮ์ตั้งแต่สัปดาห์แรก หรือสัปดาห์ที่สองของเดือนและเฉลี่ยอ่านเดือนละ ๔ ครั้ง (ทุกวันศุกร์ของเดือน) ก่อนหน้าไม่เคยมีคุณบะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทุจริตมาก่อน...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๓

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากเวลาละหมาดวันศุกร์จะมีการละหมาดเวลาประมาณ ๑๒.๐๐ – ๑๓.๒๐ น. โดยเฉลี่ย ทำให้ข้าราชการเข้าร่วมละหมาดวันศุกร์ได้โดยไม่กระทบกับงานราชการ และจากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ คือได้ไปร่วมละหมาดในทุกวันศุกร์ และได้รับฟังคุฏบะฮ์ทุกครั้ง แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นคุฏบะฮ์ ที่ทาง คอ.บต. กล่าวถึงหรือไม่ (คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต) ซึ่งจาก ๒ ใน ๓ คน ให้ข้อมูลว่า ได้ฟังคุฏบะฮ์ที่เกี่ยวกับการทุจริตจากการรับสินบน และโทษของผู้ทุจริตคิดโกงในหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งก็เหมาะสมกับสถานการณ์เพราะใกล้ช่วงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหรือท้องถิ่น ส่วนอีก ๓ คน ให้ข้อมูลว่า ได้ยินคุฏบะฮ์เกี่ยวกับเรื่องความซื่อสัตย์ความยุติธรรมและเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งจะมีการสอดแทรกเนื้อหาสลับกันไป...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๔

“... ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ปกติไปละหมาดทุกวันศุกร์ และได้รับฟังการอ่านคุฏบะฮ์ทุกครั้ง ส่วน ๒ ใน ๕ ไม่แน่ใจว่าคุฏบะฮ์ที่ฟังเป็นคุฏบะฮ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทุจริตหรือไม่ ส่วนอีก ๓ คน รับรู้ว่าเป็นคุฏบะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต และได้รับมอบหมายจากผู้นำอิมามมัสยิดให้เป็นผู้อ่านคุฏบะฮ์ในเวลาละหมาดวันศุกร์ด้วย และบางมัสยิดก็จะมีการประกาศและเผยแพร่หัวข้อการอ่านคุฏบะฮ์ หรือเรื่องก่อนจึงทำให้ทราบว่าแต่ละวันศุกร์มัสยิดจะอ่านคุฏบะฮ์เรื่องอะไร...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๕

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ปกติไปละหมาดทุกวันศุกร์ และได้รับฟังการอ่านคุฏบะฮ์ทุกครั้ง ส่วนใหญ่ทราบข่าวจากผู้นำศาสนาจะมีการประชาสัมพันธ์ก่อนว่าวันนี้จะอ่านหัวข้อเรื่องอะไร ๓ คน รับทราบการอ่านคุฏบะฮ์เกี่ยวกับการทุจริต ส่วนอีก ๒ คน ไม่ทราบว่าเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตหรือไม่ แต่มีการอ่านทุกสัปดาห์...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๖

ประเด็นที่ ๒. ท่านมีความเข้าใจเนื้อหาคุฏบะฮ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนาากน้อยเพียงใด

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า คุ่มือคุฏบะฮ์ที่ คอ.บต. จัดทำมานั้นเป็นการจัดทำล้วนทำขึ้นโดยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านศาสนา เป็นการนำคำสอนที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริต การทำผิดการทุจริต การสินบนต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามห้ามปรามทั้งสิ้น การที่หน่วยงานภาครัฐนำเอาหลักการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาถ่ายทอดหรือปลุกฝังให้ประชาชนนับเป็นเรื่องที่ดีมาก เช่น เรื่องสินบน ศาสนากำหนดคือบทลงโทษที่รุนแรงคือ ตกนรก เนื้อหาคุฏบะฮ์เกือบทุกบทจึงเป็นการสอดคล้องกับหลักศาสนาทั้งสิ้น และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะใช้ในบริบท เช่น การรับสินบน จากการเลือกตั้ง...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๑

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า เนื้อหาคุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตเป็นการนำหลักคำสอนอิสลามมาประยุกต์ใช้ในการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการปลุกฝังแนวคิดให้ประชาชนเกิดความตระหนัก ให้มีพฤติกรรมและไม่ส่งเสริมและสนับสนุนการทุจริตซึ่งสอดคล้องกับหลักศาสนา...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๒

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เนื้อหาคุฏบะฮ์ที่ คอ.บต. จัดทำเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักการศาสนาอย่างชัดเจน และทำโดยผู้มีความรู้เรื่องศาสนาจึงไม่มีใครกล้าโต้แย้ง...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๓

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า เท้าที่ฟังในเวลาละหมาดหรือดูเนื้อหาจากคู่มือคุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต สอดคล้องกับหลักการศาสนา เพราะเป็นการหยิบยกเนื้อหาจากอัลกุรอานมาซึ่งเป็นหลักการที่ทุกคนยอมรับและไม่อาจปฏิเสธได้ เป็นสิ่งที่ดีมาก หลายคนอาจไม่รู้ว่าโทษของการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการทุจริต หรือความไม่ซื่อสัตย์ในหลักศาสนานั้นได้รับโทษอย่างไร ความผิดต่อศาสนามีความหนักเบาแค่ไหนในหลักอัลกุรอาน จะได้ทำให้คนฟังหรือรับรู้ได้มีความตระหนักมากขึ้น หรือบางครั้งอาจทำให้เกิดความกลัวไม่กล้าทำผิดก็เป็นได้สำหรับผู้ที่มีความศรัทธาต่อพระเจ้า และที่มาของการจัดทำคู่มือคุฏบะฮ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศาสนา จึงไม่ใช่คุฏบะฮ์ทั่วไป จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก ถือเป็นโครงการที่ดีอยากให้มีต่อเนื่อง ที่สำคัญอยากให้มีการเผยแพร่หรือณรงค์ไปยังสถาบันการศึกษาเยาวชน ด้วยต้องมีการปลุกฝังตั้งแต่วัยเด็ก...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๔

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า เนื้อหาคุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต เป็นการนำหลักคำสอนอิสลามมาประยุกต์ใช้ในการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการปลูกฝังแนวคิดให้ประชาชนเกิดความตระหนัก ให้มีพฤติกรรมและไม่ส่งเสริมและสนับสนุนการทุจริตซึ่งสอดคล้องกับหลักศาสนา...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๕

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า เนื้อหาคุฏบะฮ์สอดคล้องกับหลักการศาสนา เป็นการแนะนำ ตักเตือนไม่ให้คนกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำทุจริตและให้ทุกคนมีความซื่อสัตย์ คุ่มือคุฏบะฮ์ดีมากคอเต็บจะได้นำไปเป็นคู่มือและแนวทางในการอ่านคุฏบะฮ์เพราะเรื่องของการทุจริตปกติไม่เคยมีการนำมาอ่านในการละหมาดเลย เท่าที่ฟังส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก เฉลี่ยเท่าที่ฟังภาพรวมอ่านเฉลี่ยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๖

ประเด็นที่ ๓. ท่านนำความรู้หรือมีส่วนร่วมในการนำคุฏบะฮ์ฯ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และชุมชนมากน้อยเพียงใด

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ในส่วนของสำนักงานที่ดูแลและรับผิดชอบมัสยิดแต่ละจังหวัด หากมีการประชุมประจำเดือนซึ่งจะมีทุกเดือนก็จะประชาสัมพันธ์และย้ำเตือนให้อิหม่ามแต่ละมัสยิดได้นำคุฏบะฮ์ที่ทาง ศอ.บต. มอบให้ไปใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า บางจังหวัด เช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามฯ จังหวัดสงขลา จะจัดกิจกรรมคุฏบะฮ์สัญจรเป็นการส่งเสริมการอ่านคุฏบะฮ์ทุกมัสยิดและเป็นการติดตามการประเมินผลไปในตัว และในฐานะที่กรมอิสลามประจำจังหวัดส่วนใหญ่เป็นอิหม่ามประจำมัสยิดในพื้นที่ด้วย ก็ได้นำคุฏบะฮ์ไปบรรยาย/อ่านในเวลาละหมาดวันศุกร์แล้ว บางพื้นที่แต่ละจังหวัดจะนำคุฏบะฮ์ไปใช้สอนนักเรียนศาสนา เช่น ตาดีกา สถาบันปอเนาะ โดยการสอดแทรกเนื้อหาคุฏบะฮ์ให้นักเรียนได้รับรู้ หรือแม้ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามฯ ก็จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละโอกาส เช่น การบรรยายเพชหรือกิจกรรมต่างๆ ของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามแต่ละจังหวัด เช่น จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี หรือนราธิวาส เป็นต้น...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๑

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ทบพวนตัวเอง และสั่งสอนคนในครอบครัวและในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชน สามารถนำไปเผยแพร่หรือรณรงค์การอ่านคุฏบะฮ์ ในการละหมาดวันศุกร์ โดยประกาศเสียงตามสายหมู่บ้าน หรือกิจกรรมในชุมชนหรือที่เกี่ยวกับศาสนาจะนำเนื้อหาคุฏบะฮ์ไปสอดแทรกตามแต่ละโอกาส...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๒

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ปกติการใช้ชีวิตประจำวันก็ปฏิบัติตามหลักศาสนาอยู่แล้ว แต่เนื้อหาคุณบะฮ์สามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ดีมาก ยังสามารถถ่ายทอดและสอนให้กับคนในครอบครัว ชุมชน และเยาวชนในสถานศึกษาได้ด้วย คู่มืออ่านง่ายมี ๒ ภาษาทั้งไทยและมลายู...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๓

“...ภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า คุณบะฮ์ในทางศาสนา คือ การตกแต่ง สัจสอน และชี้นำผู้ศรัทธาให้ตระหนักถึงพระผู้เป็นเจ้า ผ่านถ้อยคำที่มุ่งให้ความรู้และย้ำเตือนถึงหน้าที่ทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณบะฮ์วันศุกร์ ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมชายบรรลุนิติภาวะจำเป็นต้อง รับฟัง คุณบะฮ์มิใช่เพียงการพูดตามเนื้อหา แต่เป็นการสื่อสารที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมีเกียรติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งในอิบาเดฮ์ การละหมาดวันศุกร์จะไม่สมบูรณ์ หากไม่มีคุณบะฮ์ ดังนั้น ความหมายที่แท้จริงของคุณบะฮ์ จึงครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบ และเจตนาของผู้ถ่ายทอด ปกติเวลารับฟังคุณบะฮ์ในการละหมาดวันศุกร์ผู้ฟังทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าคนจน คนรวยเท่าเทียมกัน คือผู้ตามและต้องฟัง ผู้ฟังจึงต้องนำมาทบทวนตัวเอง แล้วปรับปรุงตัวเองก่อน แล้วนำไปปรับปรุงคนหรือสมาชิกในครอบครัวและชุมชนสังคม...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๔

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การบอกต่อเพื่อนๆ บุคคลในครอบครัว ในสถาบันการศึกษา หรือหากได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการบรรยายหรืออ่านคุณบะฮ์ก็จะนำเนื้อหาคุณบะฮ์ไปอ่านโดยดูเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบริบทหรือสถานการณ์นั้นๆ...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๕

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ทบทวนตัวเอง ปรับปรุงตัวเอง และสั่งสอนคนในครอบครัว...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๖

ประเด็นที่ ๔. ท่านคิดว่าหลักคำสอนตามแนวทางคุณบะฐทำให้เกิดพฤติกรรม หรือค่านิยมที่มีการละอายต่อบาป และเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดมาน้อยเพียงใด

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า หากทุกคนยึดหลักการศาสนาอย่างเคร่งครัด ก็จะไม่มีบุคคลใดกระทำความผิด หรือคิดไม่ดี หรือกระทำไม่ดีเลยคุณบะฐมีเนื้อหาที่ดีมาก ชี้ให้เห็นถึงบทลงโทษต่างๆ ถึงแม้ในระยะอันสั้นอาจไม่สามารถทำให้ประชาชนทุกคนปรับเปลี่ยน พฤติกรรมได้ในทันที แต่หากทำบ่อยๆ สอดแทรกไปในทุกกิจกรรมที่มีโอกาส หรือแต่ละบริบทเชื่อว่า จะสามารถเปลี่ยนแปลงหัวใจคนหรือการกระทำได้ เช่น การเลือกตั้ง หากผู้นำศาสนาไปใช้อ่านหรือ บรรยายบ่อยๆก็จะทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ารับเงิน เพราะเชื่อว่าหลายคนอาจไม่รู้หลักการศาสนา หรือหลักกฎหมายบ้านเมืองว่า หากรับสินบนจากการเลือกตั้งแล้วมีบทลงโทษอย่างไรทั้งด้านศาสนา หรือผิดอะไร หากมีความรู้ ความเข้าใจก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๑

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ๓ ใน ๕ มองว่า หากประชาชนมีความศรัทธา เมื่อได้ฟังคำสอนจากอัลกุรอานก็จะเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิด และอีก ๒ คนมองว่า การทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทันทีอาจจะเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็เปลี่ยนแปลงได้หากมีการปลูกฝัง อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพราะคนที่ทำผิดบางครั้งคือคนที่ไม่รู้จริงๆ ว่าสิ่งนั้นคือทำแล้วผิด แต่เมื่อได้ฟังคุณบะฐที่มีการกล่าวถึงบทลงโทษทางศาสนาด้วย ก็จะทำให้เกิดความเกรงกลัว ละอาย ต่อการทำความผิดบ้างจากหนักก็เป็นเบา หรือจากเบา ก็ค่อยๆ หายไป ต้องใช้เวลา...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๒

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า คำสอนทางศาสนามีส่วนสำคัญทำให้คน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่อาจจะใช้เวลาซึ่งจะมีผลดีในระยะยาว บางพื้นที่เกิดผลทันที เช่น มัสยิดบางแห่ง (พื้นที่จังหวัดยะลา) เมื่อผู้นำครอบครัวได้ฟังการอ่านคุณบะฐวันศุกร์ เรื่องสินบน โทษของ ผู้รับสินบนทางศาสนาทำให้เกิดความกลัว เพราะไม่เคยรู้มาก่อนว่าโทษของการรับสินบนทางศาสนา คือ ลงนรก จึงพูดกับอียะห์ว่า “ผมจะไม่รับเงิน (เลือกตั้ง) อีกต่อไป และจะบอกสมาชิกในครอบครัว เช่นเดียวกัน” โดยรวมคือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้แต่ต้องใช้เวลา...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๓

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า คนที่มีความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อพระเจ้าจะเชื่อคำสั่งของพระเจ้า คุณบะฮ์ คือ หลักการทางศาสนาคือคำสั่งของอัลลอฮ์ซึ่งมีทั้งให้กระทำและข้อห้าม หลายคนอาจไม่มีความรู้เรื่องศาสนา ไม่รู้จักโทษของการฝ่าฝืนหลักการศาสนา เช่น โทษของการไม่ยุติธรรม โทษของการกินดอกเบี้ย โทษของการติดสินบน ก็เปรียบเสมือนโทษทางกฎหมาย บางทีประชาชนอาจยังไม่รู้ว่า หากมีการรับสินบนจะต้องรับโทษจำคุกทางอาญาหรือไม่ ถ้ารู้อาจจะเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ารับสินบน ก็เหมือนกับโทษทางศาสนาหากประชาชนรู้ผู้ศรัทธาก็จะไม่กล้าทำ บางคนทำผิดมาก่อน เมื่อได้รับฟังคุณบะฮ์ก็จะทำให้เกิดความคิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพราะคำตักเตือน แต่โดยภาพรวมจะทำให้การทุจริตหมดไปนั้นอาจทำได้ยาก แต่ต้องเริ่ม ต้องยืนหยัดจริงจังหากทุกภาคส่วนช่วยกันเชื่อว่าน้ำดีจะขับไล่ น้ำเสียได้ และคุณบะฮ์ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เปลี่ยนความคิดและปรับปรุงตัวเองได้...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๔

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า เยาวชนมีความคิดแนวทางเดียวกันว่าแนวทางหรือเนื้อหาคุณบะฮ์จะทำให้ประชาชนหรือผู้ฟังเกิดความเกรงกลัวการกระทำความบาปได้ เพราะศาสนากำหนดบทลงโทษที่รุนแรง เช่น การรับเงินสินบทโทษของเขาคือ นรก...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๕

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า คุณบะฮ์มีเนื้อหาที่เป็นคำสอน คำตักเตือนจากอัลกุรอานคนที่ฟังแล้วหากทบทวนคำสอนก็จะทำให้เกิดความเกรงกลัวในคำสั่งของพระเจ้าสามารถทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเลย ผู้นำศาสนาในมัสยิดในพื้นที่ไม่รับเรื่องสินบนเด็ดขาด มีคนนำมาให้เมื่อผู้นำรู้ข่าวก็จะเอาเงินคืนให้ทันที นี่ก็ตัวอย่างเป็นผู้นำที่ดีมากเป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้าน เมื่อผู้นำดี ลูกบ้านก็จะตาม แต่จะให้ทุกคนเปลี่ยนต้องใช้เวลาเพราะเรื่องสินบนมีมาช้านานแล้ว...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๖

ประเด็นที่ ๕. ท่านมีส่วนร่วมในการนำหลักคำสอนทางศาสนาในคุณบะฮ์ไปใช้ในการรณรงค์ เผยแพร่ หรือบรรยายให้ประชาชนรับรู้อย่างกว้างขวางมากน้อยเพียงใด

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลจะดำรงตำแหน่งอิหม่ามประจำมัสยิดด้วย จึงได้นำคุณบะฮ์ไปอ่านในเวลาละหมาดวันศุกร์ และในการละหมาด ๕ เวลา ซึ่งบางมัสยิดในเวลาละหมาดช่วงค่ำเวลาละหมาดมักริบ (เวลา ๑๘.๓๐ – ๒๐.๐๐) จะมีการเรียนหรือสอนหรือพูดคุยเรื่องศาสนาหลังเวลาละหมาด ก็จะนำหยิบยกเนื้อหาคุณบะฮ์ที่สอดคล้องหรือเข้ากับสถานการณ์มาพูดคุย นอกจากนี้เวลาสำนักงานคณะกรรมการอิสลามฯ มีกิจกรรมแต่ละโอกาสบางจังหวัด เช่น จังหวัดสตูล จังหวัดยะลา ก็จะบรรยายหรือไลน์สดออนไลน์จะนำเนื้อหาไปบรรยายให้ฟังด้วย และบางจังหวัด เช่น สงขลา จัดกิจกรรม การอ่านคุณบะฮ์สัจญ์โดยเฉพาะ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลบางจังหวัดยังเป็นเจ้าของหรืออยู่ในวงการสถาบันการศึกษาทางศาสนาด้วยก็จะนำเนื้อหาคุณบะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตไปบรรยายให้นักเรียนได้รับรู้...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๑

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า ในฐานะผู้นำชุมชน ก็นำไปถ่ายทอดคนในครอบครัว จากนั้นหากมีกิจกรรมใดที่สามารถสอดแทรกเนื้อหาเรื่องคุณบะฮ์ได้ก็จะดำเนินการ เช่น ช่วงเลือกตั้งการเผยแพร่หัวข้อเรื่องคุณบะฮ์ในวันศุกร์ประกาศเสียงตามสายหมู่บ้านที่ดูแลโดยผู้ใหญ่บ้านหรือเสียงตามสายของเทศบาล ของ อบต. เป็นต้น...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๒

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า บรรยายเองในการละหมาดทุกวันศุกร์นำไปสอนในสถาบันปอเนาะ และบางกิจกรรมที่ถูกเชิญให้บรรยายทางศาสนาก็จะนำเนื้อหาบางบทสอดแทรกเพื่อปลูกฝังให้กลุ่มเยาวชน หรือประชาชนรับฟัง...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๓

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จชต. ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่รัฐ ๒ ใน ๕ เป็นครูโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้สอนนักเรียนศูนย์ดาดีกา วันหยุดราชการ เสาร์ - อาทิตย์ จะนำเนื้อหาของคุณบะฮ์ไปบรรยายให้นักเรียนได้รับรู้สอดแทรกเนื้อหาในระหว่างวัน และทางโรงเรียนก็มีการสอนหลักสูตรด้านทุจริตในคาบเรียนด้วย ในฐานะที่เป็นครูอาจนำเนื้อหาเหล่านี้ไปสอดแทรกในเนื้อหาวิชาเรียนได้...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๔

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า เล่าต่อพูดคุยกับคนในครอบครัวฟัง บอกเล่าเพื่อนๆ ในโรงเรียนและโรงเรียนบางแห่งมีกิจกรรมเครือข่ายต่างๆ จะเพิ่มเครือข่ายต่อต้านการทุจริตให้มีขึ้น ในโรงเรียนด้วย การทำคลิปวิดีโอที่ใช้เนื้อหาคุณบะฮ์อย่าง เผยแพร่ตามช่องทางออนไลน์ต่างๆ การทำอินโฟกราฟฟิกที่น่าสนใจหรือคลิปสั้น...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๕

“...ในภาพรวมทั้ง ๕ จขต. ให้ข้อมูลว่า นำไปปรับใช้กับตัวเอง กับคนในครอบครัว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของมัสยิดเท่าที่สามารถช่วยได้หรือกิจกรรมในชุมชนในการรณรงค์เผยแพร่ร่วมกับผู้นำศาสนาในพื้นที่...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๖

ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน ๓๐ ราย ทั้ง ๕ จขต. โดยสรุปภาพรวมรายละเอียด ดังนี้

“...อยากให้มีการอบรมผู้นำศาสนา/คอเต็บ/ ผู้ที่ทำหน้าที่อ่านคุฎบะฮ์ ให้มีความรู้ทั้งด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต และทักษะเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้อ่านคุฎบะฮ์ที่ดีให้มีมาตรฐานหรือแนวทางเดียวกัน ปลุกฝังจิตสำนึกให้เยาวชน ปลุกฝังค่านิยมตั้งแต่วัยเยาว์ เป็นโครงการที่ดีมากและต้องรณรงค์ในหลากหลายช่องทางไม่เฉพาะแต่ในมัสยิดในพื้นที่ ๕ จขต. ยังมีมัสยิดนอกพื้นที่ได้เห็นคู่มือได้ฟังคุฎบะฮ์แล้ว มีความสนใจคู่มือคุฎบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่ ศอ.บต. จัดทำมาก อยากได้แนวทางหรือคู่มือไปอ่านในมัสยิดนอกพื้นที่ด้วย...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๑

“...ควรอบรมความรู้ความสามารถให้กับผู้ทำหน้าที่อ่านคุฎบะฮ์ ให้มีความรู้ ความสามารถในการอ่านและความรู้เรื่องกฎหมายต่างๆ เพื่อได้ตั้งเตือนสั่งสอนประชาชนในชุมชนได้ และทักษะการอ่านคุฎบะฮ์เป็นสิ่งที่สำคัญมาก สนับสนุน ศอ.บต. ในการดำเนินโครงการเพราะเป็นโครงการที่ดีมากอยากให้มีย่างต่อเนื่อง ควรปลุกฝังเรื่องการส่งเสริมการป้องกันการทุจริต ความซื่อสัตย์ให้กับเด็กนักเรียนและเยาวชน และควรอบรมความรู้เรื่องนี้ให้กับเด็กและเยาวชนด้วย ศอ.บต. ควรดำเนินกิจกรรมแข่งขันการอ่านคุฎบะฮ์ด้านการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในระดับ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในระดับผู้นำศาสนาและ เยาวชน อบรม อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และกรรมการมัสยิด ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทุจริต และวิธีการป้องกันการทุจริตในระบบราชการ...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๒

“...การเผยแพร่เนื้อหาคุฏบะฮ์อยากให้ทำเป็นสื่อ วิดีโอ หรือคลิป และเผยแพร่ตามช่องทางออนไลน์ เพราะประชาชนทุกกลุ่ม ทุกวัยสามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนหรือวัยกลางคน และทำให้คุฏบะฮ์เป็นสิ่งที่เรียนรู้ง่าย เข้าถึงง่าย และน่าสนใจ ผู้อ่านคุฏบะฮ์เสมือนคนที่โน้มน้าวคนให้กระทำความดี เชิญชวนผู้คนงดเว้นการทำความชั่ว หากผู้อ่านมีวาทศิลป์หรือมีศักยภาพในการอ่านดี อ่านเก่ง อ่านแบบมีรรถรสก็จะสามารถทำให้ผู้ฟังคล้อยตามได้ง่าย การอบรมหรือพัฒนาทักษะผู้อ่านคุฏบะฮ์ให้มีความรอบรู้กฎหมายบ้านเมือง และทักษะความรู้เรื่องศาสนาควรควบคู่กันอยากให้ คอ.บต. ขยายโครงการไปสู่โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาด้วย ส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการให้องค์กรศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมให้มากและหลากหลาย เพราะ ๕ จชต. ผู้นำศาสนาเสมือนผู้นำจิตวิญญาณและผู้นำชุมชน...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๓

“...เป็นโครงการที่ดีอยากให้มืออย่างต่อเนื่อง เพราะปัจจุบัน คุฏบะฮ์ที่ผู้นำมัสยิดอ่านในเวลาละหมาดก็จะมีแค่ คุฏบะฮ์เกี่ยวกับยาเสพติด ผู้อ่านคุฏบะฮ์หลายมัสยิด อ่านไม่เก่ง ไม่คล่องหรือบางที่อ่านเลยเวลา ซึ่งแท้จริงการอ่านคุฏบะฮ์เป็นหัวใจสำคัญของการละหมาดในวันศุกร์มากขอให้ทาง คอ.บต. ช่วยอบรมความสามารถในการอ่านคุฏบะฮ์ ให้กับผู้ทำหน้าที่อ่านให้มีแนวทางหรือมาตรฐานเดียวกันจะดีมาก ผู้นำมัสยิดหรือผู้นำศาสนามีความรู้เรื่องศาสนาเยอะ แต่เรื่องกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการกระทำทุจริต หรือโทษของการกระทำ หรืออันตรายจากการทุจริตยังไม่รู้ไม่เคยสัมผัส บางครั้งจึงไม่สามารถไปสั่งสอนหรืออบรมลูกศิษย์หรือนักเรียนได้ เช่น จะบอกว่าการทุจริตถูกลงโทษจำคุกด้วยนะ แต่เมื่อไม่มีความรู้ก็ไม่สามารถสั่งสอนใครได้ อยากให้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมประกวดบทความ ทางศาสนา หรือกิจกรรมส่งเสริมการป้องกันการทุจริตทางศาสนา เช่น คลิปสั้นต้านทุจริต ๕ จชต. อยากให้มีการเผยแพร่ไฟล์คุฏบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในรูปแบบไฟล์ DPF ให้บรรดามัสยิด หรือผู้นำศาสนาโหลดไปอ่านหรือเผยแพร่ต่อในรูปแบบต่างๆ...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๔

“...อยากให้หน่วยงานภาครัฐนำกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตเข้ามาในระบบการศึกษาบ้าง เช่น อบรม หรือส่งเสริมให้มีเครือข่ายต่อต้านการทุจริตในโรงเรียน เหมือนเครือข่ายอื่นๆ เช่น เครือข่ายยาเสพติด สร้างเครือข่ายแกนนำเยาวชนต้านการทุจริต เพื่อให้มีแกนนำเครือข่ายในระดับเยาวชนประกวดคลิปต้านทุจริตในระดับเยาวชน ๕ จชต. อบรมการอ่านคุฏบะฮ์ให้กับผู้ทำหน้าที่อ่านคุฏบะฮ์เพื่อให้เป็นนักอ่านที่ดีน่าฟัง อยากให้แจกจ่ายคุฏบะฮ์ให้กับสถาบัน หรือโรงเรียนด้วย อยากให้ส่งเสริมเยาวชนที่เก่งๆ ทำหน้าที่อ่านคุฏบะฮ์ในมัสยิด...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๕

“...เป็นโครงการที่ดีมากอยากให้มีอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมความรู้และพัฒนาความสามารถของผู้อ่านคฤภะให้เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องกฎหมายด้วยควบคู่ เพราะมีหน้าที่ในการสอน ตักเตือนประชาชนคู่มือคฤภะทำดีมาก อยากให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ให้คุ้มค่างบประมาณ โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในทุกเช้า หรือแล้วแต่เวลาเหมาะสมอยากให้หน่วยงานรัฐเข้าถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และนำเอาคำแนะนำหรือข้อเสนอไปผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ให้ได้จริงๆ...”

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ ๖

บทที่ ๕

สรุปผลการสำรวจ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คู่มือส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) โดยมีวัตถุประสงค์ของการสำรวจ ๒ ข้อ ดังนี้

๑. เพื่อบูรณาการกับองค์กรศาสนาอิสลามและผู้นำศาสนาในการรณรงค์ป้องกันการทุจริต
- ๒ เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความตระหนักแก่ประชาชนถึงพิษภัยของการทุจริตนำไปสู่การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการป้องกันการทุจริต
๓. เพื่อส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้นำศาสนาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการเป็นผู้รณรงค์เผยแพร่และบรรยายธรรมให้กับประชาชน รู้ถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤตินิষอบทั้งในภาครัฐและเอกชน
- ๔ เพื่อจัดทำคู่มือคู่มือ (เทศนาธรรม) ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตสำหรับเทศนาสั่งสอนในการรณรงค์ป้องกันการทุจริตแก่ผู้มาละหมาดวันศุกร์

๕. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรม (คู่มือ) ทางศาสนาอิสลามที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤตินิষอบไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจในครั้งนี้ คือ ๑) กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อสอบถามความคิดเห็นในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล) ประกอบด้วย ๑. ผู้นำศาสนา จำนวน ๒,๖๐๓ มัสยิดๆละ ๑ คน และ ๒. ประชาชนในเขตบริการของมัสยิด จำนวน ๒,๖๐๓ มัสยิดๆละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๒๘,๖๓๓ คน ๒) สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคู่มือวันศุกร์ จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย ประธานหรือผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดละ ๑ คน ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นจังหวัดละ ๑ คน ประธานอิหม่ามระดับอำเภอจังหวัดละ ๑ คน ข้าราชการในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน เยาวชนในพื้นที่จังหวัดละ ๑ คน และ ๖) ประชาชน จังหวัดละ ๑ คน

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต ได้ดำเนินการสำรวจ ผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Google Form ระหว่างวันที่ ๗ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๘ ได้รวบรวมข้อมูลสรุปผลการสำรวจอภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการสำรวจ

ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๐,๖๔๔ ราย คิดเป็นอัตราการตอบแบบสอบถามในจำนวนนี้เป็นเพศชาย ร้อยละ ๘๒.๓๐ เพศหญิง ร้อยละ ๑๗.๗๐ อายุ ๒๕ - ๓๙ ปี ร้อยละ ๒๐.๙๓ อายุ ๔๐ - ๕๔ ปี ร้อยละ ๓๙.๗๑ อายุ ๕๕ - ๗๔ ปี ร้อยละ ๓๕.๔๕ อายุ ๗๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๓.๙๑ ระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า/ไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษา ร้อยละ ๓๑.๒๐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๒๒.๘๐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ ๒๓.๕๐ ระดับปวส./อนุปริญญา ร้อยละ ๘.๓๐ ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๑๔.๒๐ สถานภาพการทำงานผู้นำศาสนา/อิหม่าม/คอเต็บ/บิหลั่น ร้อยละ ๑๗.๑๗ ผู้นำท้องถิ่น/ท้องที่ ร้อยละ ๗.๗๗ ข้าราชการ/พนักงาน ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๖.๕๘ พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน ร้อยละ ๖.๘๘ ค่าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ ๙.๐๐ เกษตรกร ร้อยละ ๒๕.๑๐ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ ๒๐.๘๐ ว่างาน/ไม่มีงานทำ ร้อยละ ๓.๑๐ และอื่นๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการบำนาญ/คนชรา/เกษียณอายุ ร้อยละ ๓.๖๐ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๑ บาท ร้อยละ ๕๙.๒๐ รายได้ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๓๓.๔๐ และ รายได้ ๑๕,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป ร้อยละ ๗.๔๐

การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน การทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (กลุ่มบะฮ์ส่งเสริม การป้องกันการทุจริตในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๐๐ คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑ ด้าน และอยู่ในระดับมาก จำนวน ๕ ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = ๔.๒๒ คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๔๐) ด้านมีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติ และพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๐๖ คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๒๐) ด้านการมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๐๕ คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๐๐) ด้านกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้าน การทุจริต (ค่าเฉลี่ย = ๓.๙๙ คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๘๐) และด้านการมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบกับด้านการเป็นสมาชิกเครือข่ายป้องกันและต่อต้านการทุจริต มีค่าเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย = ๓.๘๒ คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๔๐)

๕.๒ อภิปรายผล

การสำรวจติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน การทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุณบะฮ์ส่งเสริม การป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัด ชัยแดนภาคใต้) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง / ด้านการมีส่วนร่วม โดยหลักคำสอนทางตามแนวทางคุณบะฮ์ทำให้เกิดพฤติกรรมค่านิยมการละอาย ต่อบาป และเกรงกลัวการกระทำความผิดมากขึ้นเพียงใด มัสยิดของท่านได้นำคุณบะฮ์เกี่ยวกับการ ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตไปใช้ในการบรรยายในการละหมาด (รวม) วันศุกร์มากขึ้นเพียงใด ท่านมีความเข้าใจเนื้อหาคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนา มากน้อยเพียงใด ท่านได้นำความรู้ตามแนวทางคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในการไปใช้ ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัวและชุมชนมากขึ้นเพียงใด ท่านมีส่วนร่วมในการนำหลักคำสอน ทางศาสนาในคุณบะฮ์ ไปใช้ในการรณรงค์ เผยแพร่ หรือบรรยายให้ประชาชนรับรู้อย่างกว้างขวาง มากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ศึกษา ของมูหะมัด คอยา และ ซาฟีอี อาดำ (๒๕๖๐ หน้าบทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ที่มีประสิทธิผลต่อสังคม กรณี ศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา อธิบายความกระจ่างและ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน ๗ ท่าน เป็น กรณีศึกษาตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า ๑) ปัจจัยการปฏิรูปสังคมในประวัติศาสตร์อิสลามสมัยท่านนบี มุฮัมมัดส่วนหนึ่งมาจากการนำเสนอคุณบะฮ์วันศุกร์ที่มีประสิทธิผลต่อสังคม ๒) ผู้นำเสนอคุณบะฮ์ ควรมีโอกาสที่เข้มแข็งด้วยอิหม่านเคร่งครัดกับการประกอบอิบาดะฮ์ ยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ มีความรู้หลายด้านและทักษะการนำเสนอด้วยการใช้วิธีการต่างๆ เพื่อโน้มน้าวผู้ฟังให้มีความสำคัญกับ เนื้อหาคุณบะฮ์จนสามารถนำผลจากการฟังให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ๓) ประสิทธิภาพจากการนำเสนอคุณบะฮ์ไม่ได้อยู่ที่ทักษะความสามารถของเคาะฎิบเพียงอย่างเดียวแต่ รวมถึงปัจจัยหลายอย่างผสมผสานเพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของคุณบะฮ์วันศุกร์ที่เป็นโอกาส ในการนำเสนอข้อมูล ความรู้ ทัศนคติ ตักเตือน แนะนำ เสนอปัญหาและทางแก้แค้นสังคม

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากผลการสำรวจ

๑. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ ให้แก่ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ประชาชน และเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ไม่ทุจริตในทุกรูปแบบของการรับสินบนจะส่งผลกระทบต่อบุคคลสังคมและ ประเทศชาติ

๒. หัวหน้าครอบครัวนำหลักการมาถ่ายทอดให้คนในครอบครัว ได้รับทราบและประพฤติ ตนให้ดำรงชีวิตประจำวันโดยห่างไกลจากการทุจริตทุกรูปแบบ

๓. ภาครัฐควรสนับสนุนและมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณบะฮ์ แต่ละด้านทุกๆ เดือน เช่น การอบรมสัมมนาและการประชุมต่างๆ ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับชุมชน และเยาวชนรุ่นใหม่ในโรงเรียน

๔. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีอำนาจเด็ดขาด ควรจัดการปราบปรามบุคคลทุจริตให้รวดเร็วมากที่สุดเพื่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง และนำความผาสุกของประเทศชาติ

๕. โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (คุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นโครงการที่ดีมากที่สุดนัยอำนาจการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการจัดทำคู่มือฯ มีเนื้อหาที่สมบูรณ์และเป็นไปตามหลักศาสนา ทำให้ผู้บรรยายเตรียมตัวได้ง่ายขึ้น และช่วยให้สาระสำคัญที่ต้องการสื่อสารมีความชัดเจนและตรงประเด็น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

๑. ศอ.บต. ควรมีการประกวดในการอ่านคุณบะฮ์แต่ละระดับที่ถูกต้องและชัดเจนตามหลักศาสนา เพื่อจะได้เป็นเป็นวิทยากรหลักประจำจังหวัด ทำให้นำเสนอถ่ายทอดให้กับผู้ที่มาละหมาดในวันศุกร์สามารถใช้ได้ตามหลักการ และ จัดอบรมพัฒนาทักษะและศักยภาพผู้นำหรือผู้ที่ทำหน้าที่อ่านคุณบะฮ์ให้มีความรู้ความสามารถในการอ่านคุณบะฮ์ที่ดีและมีมาตรฐานเดียวกัน (ข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมายในการลงพื้นที่)

๒. มีการจัดทำละครสั้น หรือ คลิปวิดีโอ ในการเผยแพร่คุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้กับพี่น้องประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ได้มีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการอิสลามเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขและถูกต้อง

๓. ผู้ที่ถ่ายทอดในแต่ละมัสยิด เช่น คอเต็บหรืออิหม่าม ควรมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการบรรยายเนื่องจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ผู้ที่รับฟังจะได้รับแนวคิดหรือมุมมองหลากหลายเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

๔. การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เน้นการรณรงค์โดยการประชาสัมพันธ์ตามทางช่องทางต่างๆ เช่น ละครสั้น คลิปวิดีโอ ผู้นำศาสนา Lineกลุ่มต่างๆ Facebook เป็นต้น

บรรณานุกรม

- โชรยา จามจุรี.(๒๕๔๓).การศึกษาเนื้อหาและบทบาทของคุฏบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ :ภาควิชาการ
ประชาสัมพันธ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธารินี ธาดาคูลีตา.(๒๕๔๗).กระบวนการสื่อสารผ่านคุฏบะฮ์วันศุกร์ของชาวไทยมุสลิม วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการ
ประชาสัมพันธ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แผนปฏิบัติการ ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)
(ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) <https://www.nacc.go.th/category/๒๐๒๓๐๒๑๔๑๕๕๓๑๙๕๑/list>.
- มุหะมัด คอยา และซาฟอี อาดำ "รูปแบบการนำเสนอคุฏบะฮ์วันศุกร์ที่มีประสิทธิผลต่อสังคม
กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา" (ตีพิมพ์ลงในวารสารอัล-นุร มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ฉบับที่ ๒๓ (ฉ ที่ ๒/๒๕๖๐) ปีที่ ๑๒ ประจำเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม ป ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการสำรวจ

แบบสำรวจติดตามประเมินผล
โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
(คู่มือส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้)

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบ

๑.๑ เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

๑.๒ อายุ ☐ ๒๕ - ๓๔ ปี ☐ ๔๐ - ๕๔ ปี ☐ ๕๕ - ๗๔ ปี ☐ ๗๕ ปี ขึ้นไป

ไป

๑.๓ ระดับการศึกษา

- ☐ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า/ไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ ปวส./อนุปริญญา ☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี

๑.๔ สถานภาพการทำงาน

- ☐ ผู้นำศาสนา/อิหม่าม/คอเต็บ/บิหลั่น ☐ ผู้นำท้องถิ่น /ท้องที่
☐ ข้าราชการ /พนักงาน ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงาน / ลูกจ้างเอกชน ☐ ค้าขาย/ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกร ☐ รับจ้างทั่วไป
☐ ว่างงาน/ไม่มีงานทำ
☐ อื่นๆ เช่น นักเรียก นักศึกษา ข้าราชการบำนาญ/คนชรา/เกษียณอายุ

๑.๕ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๑ บาท
☐ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท
☐ ๑๕,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ การทำแบบสำรวจ

ด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคู่มือไปใช้ประโยชน์/การเข้าใจ/พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่

ด้านที่ ๒ การมีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๔ พฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๕ การเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ด้านที่ ๖ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

คำอธิบาย : เกณฑ์การประเมิน

มากที่สุด คะแนน เท่ากับ ๕ คะแนน

มาก คะแนน เท่ากับ ๔ คะแนน

ปานกลาง คะแนน เท่ากับ ๓ คะแนน

น้อยคะแนน เท่ากับ ๒ คะแนน

น้อยที่สุด คะแนน เท่ากับ ๑ คะแนน

วิธีการ ให้ทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องค่าประเมิน ที่ตรงความเห็นของท่าน

ให้ทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องค่าประเมิน ที่ตรงความเห็นของท่าน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๑ การรับรู้การนำคุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการมีส่วนร่วม					
๑. มัสัยติของท่านได้นำคุณบะฮ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตไปใช้ในการบรรยายในการละหมาด (รวม)วันศุกร์มาน้อยเพียงใด					
๒.ท่านมีความเข้าใจเนื้อหาคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนา มากน้อยเพียงใด					
๓.ท่านได้นำความรู้ตามแนวทางคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในการไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว และชุมชน มากน้อยเพียงใด					
๔.หลักคำสอนทางตามแนวทางคุณบะฮ์ทำให้เกิดพฤติกรรม ค่านิยมการละอายต่อบาป และเกรงกลัวการกระทำความผิด มากน้อยเพียงใด					
๕.ท่านมีส่วนร่วมในการนำหลักคำสอนทางศาสนาในคุณบะฮ์ไปใช้ในการ รณรงคณ์ เผยแพร่ หรือบรรยายให้ประชาชนรับรู้กว้างขวาง มากน้อยเพียงใด					

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๒ มีวัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต มีทัศนคติ และพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ					
๑. การติดสินบนต้องขจัดให้หมดไป					
๒. การเรียก รับ สินบนเป็นเรื่องผิดหลักศาสนาอิสลาม และผิดกฎหมาย					
๓. คนไทยไม่กล้าแจ้งเบาะแสเมื่อพบการทุจริต					
๔. การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมไทย					
๕. นักการเมืองกระทำการทุจริต แต่มีผลงานก็ยังคงเป็นเรื่องที่ยอมรับได้					
ด้านที่ ๓ การมีทัศนคติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ					
๑. การติดสินบนเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน					
๒. ไม่ยอมรับนักการเมืองที่มีผลงานที่มาจาก การทุจริต					
๓. การซื้อสิทธิขายเสียงในสังคมเป็นเรื่องน่าละอายถือเป็นบาปใหญ่ทางศาสนา					
๔. หากรู้ เห็น เจ้าหน้าที่เรียก รับ สินบน ก็ปล่อยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบเอง					
๕. ท่านเห็นการทุจริตทั้งหน่วยงานของรัฐ และพื้นที่เป็นเรื่องปกติ					
ด้านที่ ๔ การมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ					
๑. เลือกนักการเมืองที่สร้างผลงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โดยไม่มีการจ่ายเงินเลือกตั้ง					
๒. แจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการ เรียก รับ สินบน ของเจ้าหน้าที่					
๓. แจ้งเบาะแสเมื่อพบการทุจริต หรือซื้อขายของที่ผิดหลักศาสนา					
๔. ยอมซื้อสิทธิขายเสียงเพื่อแลกสิ่งตอบแทนบางประการ					
๕. ยอมติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง และพวกพ้องหรือคนในครอบครัว					
ด้านที่ ๕ การเป็นสมาชิกเครือข่ายป้องกันและต่อต้านการทุจริต					
๑. เครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้าน					
๒. เครือข่ายหมาเฝ้าบ้าน					
๓. ชมรม STRONG					
๔. เครือข่าย อื่นๆ เช่น อสม. เครือข่ายหมู่บ้าน เป็นต้น					
๕. เครือข่ายเด็กและเยาวชน					

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๖ กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริต					
๑. ติดตามข่าวสารจากสื่อช่องทางออนไลน์					
๒. การเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การรณรงค์ อบรบ เป็นต้น					
๓. ร่วมแสดงความคิดเห็น เฝ้าระวังการทุจริต และการส่งเสริมคุณธรรม					
๔. ร่วมแจ้งเบาะแสการทุจริตทุกรูปแบบ					
๕. ร่วมเป็นพยาน หรือให้ข้อมูลในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ					

ข้อคิดเห็น/ข้อแสดงความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.)
 โทรศัพท์ ๐ ๗๔๒๐ ๔๔๖๕
 e-mail : acoc.sbpac@gmail.com

แบบติดตามประเมินผล

โครงการส่งเสริมองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.

๒๕๖๘

(คุุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้)

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบ

๑.๑ เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

๑.๒ ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า/ไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ ปวส./อนุปริญญา ☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี

๑.๓ ประเภทกลุ่มเป้าหมาย

☐ ผู้นำศาสนา/อิหม่าม/คอเต็บ/บิหลั่น
☐ ข้าราชการ /เจ้าหน้าที่รัฐ
☐ ผู้นำท้องถิ่น /ท้องที่
☐ ประธานอิหม่ามระดับอำเภอ
☐ เยาวชน
☐ ประชาชน

ตอนที่ ๒ ประเด็นคำถาม/สัมภาษณ์

การรับรู้การนำคุุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ความรู้ความเข้าใจ/พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่คุุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเด็นการประเมิน	
การรับรู้การนำคุุณบะฮ์ไปใช้ประโยชน์/ด้านความเข้าใจ/ด้านพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง /ด้านการมีส่วนร่วม	
๑. มัสัยิตของท่านได้นำคุุณบะฮ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตไปใช้ในการบรรยายในการละหมาด (รวม)วันศุกร์อย่างน้อยเพียงใด	
๒.ท่านมีความเข้าใจเนื้อหาคุุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนาอย่างน้อยเพียงใด	

๓. ท่านได้นำความรู้ตามแนวทางคุณบะฮ์ส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในการไป ใช้ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว และชุมชนมากน้อยเพียงใด	
๔. หลักคำสอนทางตามแนวทางคุณบะฮ์ทำให้เกิดพฤติกรรม ค่านิยมการละอาย ต่อบาป และเกรงกลัวการกระทำความผิดมากน้อยเพียงใด	
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการนำหลักคำสอนทางศาสนาในคุณบะฮ์ไปใช้ในการ รณรงค์ เผยแพร่ หรือบรรยายให้ประชาชนรับรู้กว้างขวางมากน้อยเพียงใด	

ข้อคิดเห็น/ข้อแสดงความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.)
โทรศัพท์ ๐ ๗๔๒๐ ๔๔๖๕
e-mail : acoc.sbpac@gmail.com

ภาคผนวก ข ภาพการสนทนากลุ่ม

ภาพถ่ายการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
ระหว่างวันที่ ๗ - ๘ สิงหาคม ๒๕๖๔ ณ พื้นที่จังหวัดยะลา

ภาพถ่ายการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๘ ณ พื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ภาพถ่ายการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๔ ณ พื้นที่จังหวัดปัตตานี

ภาพถ่ายการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๘ ณ พื้นที่จังหวัดสงขลา

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตัวอย่าง
ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๔ ณ พื้นที่จังหวัดสตูล
สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล

ประธานชมรมอิหม่าม

ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่รัฐ

เยาวชนและประชาชนในเขตมัสยิด

ภาคผนวก ค คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. พันตำรวจโท วรรณพงษ์ คชรักษ์
๒. ร้อยตำรวจเอก ปิยะ รักสกุล
๓. นายนิพนธ์ ชายใหญ่

ผู้จัดทำ

๑. นางทัศนีย์ เฟื่องสง
๒. นางอามิณา ไชยกุล
๓. นางสาวสุวิลักษณ์ ย่าหลี
๔. นางสาวณัฐชา ดาแลหมั่น
๕. นางสาวรอยฮัน ยูนี่

คณะผู้จัดทำ

เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
รองเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้ช่วยเลขาธิการ ศอ.บต.
(สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย)

ผู้รับผิดชอบโครงการ
อดีตผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
นิติกรชำนาญการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
เจ้าพนักงานธุรการ

